

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

GREGOR NOVAK

mentor: izr. prof. dr. DRAGO ZAJC

ŠVICA, POLITIČNI SISTEM IN NJENA UPRAVNA
UREDITEV

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2003

V S E B I N A

1. UVOD.....	3
1.1. Namen oziroma cilj dela.....	4
1.2. Hipotezi.....	5
1.3. Uporabljene metode.....	5
2. SPLOŠNO O ŠVICI.....	5
2.1. Zgodovinski razvoj konfederacije in kantonalna povezanost - razdelitev.....	5
3. POLITIČNI SISTEM.....	12
3.1. Politične pravice v zvezi (im Bund).....	13
3.2. Zvezna skupščina - dvodomni parlament.....	14
3.2.1. Državni zbor (Nationalrat).....	16
3.2.2. Svet kantonov (Ständerat).....	16
3.3. Zvezni svet (Bundesrat).....	17
3.4. Zakonodajni postopek.....	20
3.5. Zvezna pisarna (Bundeskanzlei).....	22
3.6. Zvezno sodstvo (Bundesgericht).....	23
3.6.1. Zavarovalniško sodišče v Luzernu.....	23
4. UREJENOST UPRAVE (zvezne, kantonske in občinske).....	24
4.1. Splošno.....	24
4.2. Pristojnosti občine, kantona in zveze.....	24
4.3. Organizacija zvezne uprave po resorjih.....	25
4.4. Urejenost uprave kantona in občine Ittigen v kantonu Bern.....	25
4.5. Financiranje in davki.....	29
5. KANTONI IN NJIHOVE POSEBNOSTI.....	30
5.1. Kanton Jura in njegova vloga v " zvezi".....	30

6. JEZIKOVNO - KULTURNE ALTERNATIVE.....	33
6.1. Jeziki in njihova enakopravnost.....	33
6.2. Narod in kultura.....	35
7. ŠVICA IN SVET.....	36
7.1. Zunanja politika in odnosi z Evropsko unijo.....	36
7.2. Vojska.....	43
7.3. Policija.....	47
7.4. Tujci in delovna sila.....	54
7.5. Begunci in azil.....	55
8. SKLEP.....	56
9. LITERATURA.....	60
10. UPORABLJENI VIRI.....	62
11. DODATEK.....	64
12. PRILOGE	70

1. UVOD

S Švico sem se prvič srečal januarja 1990, ko so me z Ministrstva za zunanje zadeve R Slovenije (takrat sekretariata) in Zveznega sekretariata za zunanje zadeve v Beogradu poslali na delo v Diplomatskokonzularno predstavništvo (DKP) SFRJ v Bern.

V Švico sem se pripeljal z osebnim avtomobilom čez avstrijsko Tirolsko, preko Züricha v Bern. Že ob opravljanju carinskih formalnosti na švicarski meji sem dobil vtis, da gre za pravno, urejeno državo, za čvrst in trden politični sistem. Povsod so bili trijezični napisi: nemški, francoski in italijanski.

V takratnem DKP SFRJ v Bernu (večina državnih uradnikov je bila iz Srbije) ni bila naklonjena večjezičnosti pri nas. To se je še posebej pokazalo v letu 1990/1991 - pred osamosvojitvijo R Slovenije. Nekateri uslužbenci v DKP so si kar po svoje prikrojevali zakone in pravila, zlasti pri izdaji potnih in drugih listin našim državljanom, bivajočim v Švici.

Nasprotje temu je prav gotovo švicarski pravni sistem. Večjezičnost v vsakdanji praksi zvezne državne uprave (Švice) je potrditev, da se demokratična ustavna načela spoštujejo in uresničujejo.

Švicarji govorijo različne jezike in se čutijo pripadnike različnih kulturnih prostorov različnih območij Evrope. *Njihovo skupno življenje temelji in nastopa navzven z načelom ali formulo; mnogovrstnost v enotnosti in enotnost v mnogovrstnosti.*

V današnji Švici in vse, kar koli se dogaja "uradnega", je strogo trijezično. Približno 65 % prebivalstva govori nemški jezik, francoski 18 %, italijanski 10 % in retoromanski 1%.

V Sloveniji se to potrjuje z upoštevanjem in uresničevanjem z ustavo zagotovljenih pravic narodnostnima skupnostma Italije in Madžarske.

Švicarji živijo skupaj že 700 let. Mislim na tiste, ki so se združili najprej. Človek bi pomislil, da se v tako stari zvezi ne dogaja nič pretresljivega. Vendar ni tako. Švicarji se znajo zelo prepirati med seboj, zlasti pred kakšnim referendumom ali ob kakšni drugi politični odločitvi, vendar na koncu vedno ostajajo "Švicarji" rojaki, enakopravni med seboj, brez pravice vsiljevanja svojega drugemu ali večji kanton manjšemu kantonu. Švicarji so v svojo ustavo zapisovali tisto, kar se je že v praksi potrdilo in uveljavilo. Lahko bi rekli, da njihova ustava vsebuje običajne pravne norme. Leta 1991 so Švicarji slavili 700 - letnico konfederacije, najstarejšo tvorbo te vrste v Evropi in na svetu.

Med mojim službovanjem v Švici so mi bile najbolj všeč njihova natančnost, točnost in poštenost pri izvajanju dogovorjenega. Pri stikih z državnimi uradniki nisem nikjer zasledil nepotrebnih tipičnih " birokratskih" potez.

Švicarji so pomembni za nas med drugim tudi zato, ker so nam pomagali pri reorganizaciji naše državne uprave. V ta namen je bil dne 04.12.1994 v Ljubljani, podpisan Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Švicarske konfederacije o sodelovanju pri usposabljanju Slovenije za posodobitev njenega javnega upravnega sistema. V MNZ - v Projektu javne varnosti so bile uporabljene nekatere izkušnje iz švicarskega praktičnega sistema delovanja policije v njihovih kantonih.

1.1. Namen oziroma cilj dela

Namen diplomskega dela je predvsem predstaviti Švico kot zgodovinsko državno »tvorbo«, njen politični sistem in upravno ureditev. Prikazati tiste posebnosti njenega političnega sistema in kulture, ki pomembno prispevajo k švicarski politični stabilnosti. Poleg tega bom skušal predstaviti tudi nekatera druga področja, stališča in rešitve, še posebej v odnosu Švice do Evropske unije, (bilateralna pogajanja) kljub temu, da Švica ni članica EU.

1.2. Hipotezi

Na osnovi postavljenega cilja diplomskega dela bom preverjal in dokazoval naslednji hipotezi:

1. Glede na zgodovinski razvoj in nastanek Švice jo uvrščamo med posebne države, vključujoč njen politični in upravni sistem.
2. Velika odvisnost vlade od parlamenta in izredno pogosta uporaba referendumov ne zmanjšuje učinkovitosti političnega sistema, hkrati pa prispeva k posebni politični kulturi in veliki politični stabilnosti.

1.3. Uporabljene metode

Za doseg ciljev diplomske naloge bom uporabil deskriptivno metodo družboslovnega raziskovanja in primerjalno metodo (glede na primerjavo švicarskih posebnosti z drugimi državami). Poleg svojih pridobljenih izkušenj iz dela v Švici bom uporabil literaturo pridobljeno iz kabineta zveznega predsednika Švicarske konfederacije ter drugo gradivo, predvsem iz Švice in interneta.

2. SPLOŠNO O ŠVICI

2.1. Zgodovinski razvoj konfederacije in kantonalna povezanost - razdelitev

Kot sem že v uvodu navedel, so Švicarji v letu 1991 slavili sedemstoletnico konfederacije ali "HELVETIE". Švicarji so zelo ponosni na svojo preteklost.

Glavna okoliščina, ki je pripeljala do zgodovinskega dogodka "zveze" ob severni strani Alp, je bila odprtje trgovske poti čez prelaz Šentgothard (zdaj predor, dolg 17 km), ki je s tem povezal dve pomembni obrtniški in trgovski pokrajini; Lombardijo na južni strani in nemška porenska mesta na severni strani. Dve pomembni mesti, Zürich in Milano, sta se tako tesneje trgovsko povezali.

Ker je sredi 13. stoletja nastalo v svetem rimskem cesarstvu nemškega naroda brezvladje, so krono ponudili do takrat manj pomembnemu Rudolfu Habsburškemu, ki je imel večji del posesti na območju Alzacije in severozahodne Švice. Habsburžan je začel hitro ukrepati in krepiti svojo politično moč. V letih 1277 do 1291 so Habsburžani razširili svoje posesti na območje današnjega kantona Fribourg, Luzern in doline Urseren.

Ko je leta 1291 Rudolf Habsburški umrl, je bilo treba hitreje povezati ogrožene kmete v krajinah Uri, Schwyz in Nidwalden.

Prvega avgusta 1291 so se na **jasi Rütli** nad Luzernskim jezerom sestali (odposlanci) predstavniki prej navedenih treh krajin in si prisegli večno zvestobo v obrambi, sodnih in drugih svoboščinah. **Ta datum je tudi rojstni datum švicarske konfederacije.**

Švicarji imajo srečo, da so izvirnik listine "svete listine" ohranili vse do danes. To je najdragocenejši dokument, ki je shranjen v zveznem muzeju v Schwyzu.

Prvi zametki švicarske državnosti so nastali na alemanskih tleh, kjer so govorili nemško.

Ko so predstavniki treh gozdnih krajin (Waldstätte) slovesno obnovili zvezo in leta 1318 nanjo prisegli v materinščini, so vsak zase postali "zapriseženi tovariši" (Eidgenossen). Od tod tudi uradni naziv države (Schweizerische Eidgenossenschaft).

Ob potovanju po Švici tako srečujemo hotele in razna gostišča, ki imajo ime po treh zaprisežnikih (Drei Eidgenossen).

Namen zaprisežnikov ni bil, da ne bi spoštovali Boga in cesarja, temveč so hoteli od vsakega cesarja dobiti zagotovilo, da bo spoštoval svoboščine, ki jim jih je priznal prejšnji cesar. Habsburška vojska - konjenica je večkrat šla nad zaprisežnike pod Gothard, vendar ji ni uspelo. Zlasti je pomemben kraj Morgarten, kjer so zaprisežniki popolnoma porazili fevdalno konjenico.

Ta zmaga je močno okrepila in dvignila moralo zaprisežnikom. Svojo zvezo so še okrepili in jo razširili na politično področje z obvezo, da bodo navzven nastopali enotno.

V nadaljnjem boju proti zaprisežnikom so Habsburžani uporabili ključno trgovsko mesto Luzern. Vse blago je šlo čez Gothard in skozi Luzern, kjer so ga pretovarjali na čolne. Leta 1332 je Luzern zaradi trgovinske zapore Avstrijcev podpisal pakt z zaprisežniki. Luzern je s tem dobil vodilno vlogo pri nadaljnjem življenju zaprisežniške zveze s sosedi.

Glavni trg za blago, prihajajoče in odhajajoče čez Gothard, je bil obrtniški Zürich. Temu se je bilo prav tako težko odločiti za izključno povezanost z eno od sprtih strani. Zürich se je skupaj z zaprisežniki iz zmagovitih vojnih spopadov s Habsburžani širil in povezal z novima krajinama. Na drugi strani te zveze sedmih krajin je imel utrjen položaj Bern - patricijsko mesto ob reki Aari. Kmalu se je tudi Bern priključil prejšnji zvezi in s tem tudi v to zvezo vnesel nove prvine. Gothard mu ni pomenil edine trgovske poti. Bernska politika je bila usmerjena bolj k Burgundiji in Franciji. Bern se ni dosti zanimal za Habsburžane. Z njimi je najraje imel dobre odnose, predvsem zaradi prostih rok proti Burgundcem.

Nove zmage zaprisežniške zveze so jo okrepile, saj so spoznali, da je v slogi moč in so nepremagljivi. Zanimivo je tudi to, da so kot pešaki premagovali tedanjo plemiško konjenico. Vzrok za njihove zmage je vsekakor bila tudi zavest, da se borijo na svoji zemlji.

Po letu 1393, ko je Zürich doživel notranjo krizo, je bilo za zvezo še pomembnejše, da se utrdi in zaokroži. Zlasti se je povečal Bern, ko je zasedel vse severno porečje Aare skupaj z gradom Habsburgom. Ren je tako postal mejnik med Zürichom in Bernom. V zvezi so že takrat nastajali medsebojni spori zaradi povezovanja in pridobivanja ozemelj, zlasti v 15.stoletju, ko sta se sprla Zürich in Schwyz zaradi posesti med jezeroma.

Leta 1481 je zvezo pred razpadom rešil menih Nikolaj s svojimi uspešnimi svarili pred nevmešavanjem v tuje zadeve. Zveznemu zboru v Stansu se je uspelo dogovoriti o delitvi novo osvojenih ozemelj. Sredi 15. stoletja, ko so Habsburžani za stalno zasedli cesarski prestol v nemškem cesarstvu, je za švicarske zaprisežnike nastal težaven položaj, saj so se do tedaj s cesarji povezovali proti Habsburžanom.

Cesar Maksimilijan si je v letih svojega vladanja (1493 do 1519) prizadeval poenotiti sodno oblast in tako reorganizirati cesarstvo. Švicarji so si v dveh stoletjih izbojevali svojo sodno samostojnost. Vztrajni in samozavestni zaprisežniki - zmagovalci nad Habsburžani so spet zmagovali in pridobivali nova ozemlja. Osvojili so celo del Lombardije z Milanom vred.

Raznolikost interesov in podkupljivost kralja Franca I., ki je podkupoval Bernčane, da niso podprli zaveznikov, je Švicarje privedlo do hudega poraza pri Marignanu. Švicarji so ob tem porazu izgubili zaupanje vase in se tako zaprli vase. *Zgodovinski viri navajajo, da se je ravno takrat začela udejanjati švicarska nevtralnost.* Od nekdanje slave švicarskih neustrašnih vojščakov je ostala le papeška švicarska garda z dvesto vojščaki. Uniforme papeške švicarske garde, kot jih je zasnoval Raffael Santi, gardisti nosijo še dandanes, le z manjšimi spremembami.

Leta 1523 se je rodila švicarska reformacija. Napeti odnosi med cerkvijo in meščanstvom so ustvarjali ugodne razmere za reformacijo, zlasti v trgovskih središčih. Tukaj je treba omeniti pridigarja Zwinglija, ki se je gibal med vojaki. Švicarska skupnost se je leta 1523 razdelila na dva tabora. Katoliške krajin okrog Luzerna so organizirale "krščansko zvezo" in se povezovali z Avstrijo.

V Bernu so leta 1528 utrdili reformacijo. Dvakrat sta si vojski obeh taborov stali nasproti (pri samostanu Kappel) na meji med Zürichom in Zugom. Prvič so posredniki dosegli kompromis, drugič, v letu 1531 pa je prišlo do spopada, ko so katoličani porazili Zwinglijevo vojsko in pridigarja z njegovimi člani mestnega sveta vred ubili. Reformacija in protireformacija sta v tem obdobju ustvarili razmere za razpad švicarske zveze.

Švicarji so v tem času prišli do spoznanja, ko jim ni bilo več vseeno, ali so člani skupnosti ali ne. Vse več je bilo pristašev švicarske zveze. Bistvenega pomena za zvezo so bili gospodarski dejavniki, kajti nobeden od članov zveze ni bil sposoben sam varovati svoje samostojnosti. *Schwyz je bil že ob samem začetku pobudnik zaprisežniške zveze in si je pridobil tudi vodilno vlogo. Od tod tudi rdeča zastava z majhnim belim križem v kotu, ki je bila skupna vsem v spopadih na tujih bojiščih.*

Sedanja državna zastava Švice je rdeča in ima v sredi bel križ, ki tako ponazarja zvezo (Eintritt in dem Bund).

Za Švicarje je pomembno, da so bili v tistih časih verskih evropskih vojn uspešni, ne da bi se povezovali s to ali ono stranjo. Prakticirali so svojo nevtralnost, ki je koristila tudi Francozom. Francoski kralj je izposloval, da je bil na westfalskih mirovnih pogajanjih navzoč tudi predstavnik Švicarjev, župan Basla Johann Rudolf Wettstein. *Po zaslugi omenjenega župana so države podpisnice miru v Osnabrücku priznale neodvisnost švicarske zveze od nemškega cesarstva. Od tu naprej lahko tudi formalno govorimo o Švici kot državi in kot subjektu mednarodnih odnosov.*

V to mirno deželo so v času vojn in preganjanj bežali mnogi, zlasti protestanti. S seboj so prinesli znanje in prihranke. Tako so Švicarji bogateli tudi na račun drugih ter kriz.

V začetku 18. stoletja so švicarski najemniki služili šestim evropskim dvorom. Največ jih je bilo (24700) v službi francoskega kralja.

Švicarska zveza je s precejšnjo notranjo blaginjo, notranje pa precej razdvojena, pričakala francosko revolucijo in Napoleona. Leta 1798 se je Napoleon namenil s svojo vojsko v Švico. Želel je osvobajati podložna ozemlja, vendar uporov ni bilo, razen v Bernu. Po kapitulaciji Berna 5. marca 1798 se je tako zrušila švicarska zveza 13 kantonov.

Francozi in njihovi švicarski pomagači so v Švico prinesli model pariške ustave. Helvetska republika naj bi postala enotna in nedeljiva, razdeljena sicer na kantone, ki pa morajo biti enakopravni z dvodomnim parlamentom na čelu. Za glavno mesto so Francozi določili Aarau. To pa zato, ker je bil približno središče do takrat odvisnega ozemlja - središče Švice. Švicarsko ozemlje je kljub temu postalo prizorišče vojnih spopadov z vseh strani. Deželo je to izčrpalo. Po letu 1801 je Napoleon umaknil del svojih enot iz Švice in jih uporabil drugje.

Švico so zaradi vrste uporov vnovič zasedli Francozi. Leta 1803 so Francozi Švicarjem vrnilo federalno ureditev, vendar dokaj lažno, saj je Napoleon kljub razglasitvi švicarske nevtralnosti prisilil novo vlado, da je sklenila pakt s Francijo. Švicarji so morali prispevati do 42 000 mož v francosko vojsko. S tem je bila prizadeta švicarska nevtralnost.

Po Napoleonovem padcu je švicarski zvezni zbor potreboval precej časa, da se je zedinil o tem, kar so v Parizu sklenili zmagoviti vladarji, ter v konfederacijo sprejel nove kantone; 1814 Neuchatel, Vallis in Ženevo.

Dokončnost švicarskih meja in njene nevtralnosti so potrdili na Dunajskem kongresu leta 1815. Ne smemo pa misliti, da je bilo po tem letu v Švici vse lepo in prav. Prihajalo je do novih nesoglasij v zvezi, do ločenih zvez v konfederaciji. Enkrat so se povezovali napredni, liberalno vladani kantoni, zdaj konservativni, katoliški. Močnejši (kantoni) so si privoščili tudi grde diskriminacije manjših (kantonov) v obliki različnih neživiljenjskih taks za blago.

Odprava notranjih carin in vseh drugih pregrad je pripomogla k temu, da se je Švica začela naglo razvijati. Zanimivo je bilo, da so gradnjo železniške mreže Švicarji prepustili kantonom, ti pa zasebnikom. V kantonih so se razbohotili stari in novi bogataši. Zaradi njihovega samovladja so bili pogosti upori. Glavni problemi so za Švico vedno prihajali od zunaj. Tudi takrat, ko so jim leta 1859 Francozi zasedli Savojo.

Drugi referendum leta 1874 o popolni reviziji zvezne ustave je dosegel delno centralizacijo v pravu in vojski. Zakonska zveza in matična služba sta od tedaj spadali pod pristojnost države. Namesto dotedanjega obveznega referenduma za zvezne zakone je nova ustava uvedla pogojni (fakultativni) referendum.

Gospodarsko močna Nemčija je postala glavna partnerica Švice in je to še dandanes.

Ob izbruhu prve svetovne vojne je bila Švica že uveljavljena gostiteljica mednarodnih srečanj. Ugled ji je med drugim krepil predvsem Rdeči križ.

Po zmagi socialistične revolucije v Rusiji so švicarski delavski voditelji leta 1918 sklicali prvi vsešvicarski delavski kongres, ki je oklical splošno stavko in zvezni vladi v Bernu zastavil program v devetih točkah kot proporcionalni volilni sistem, aktivna in pasivna volilna pravica, tudi za ženske, vesplošna delovna obveznost, 48 - urni delovnik, ljudska vojska in oskrba prebivalstva z živili.

Med drugim tudi starostno in invalidsko zavarovanje, državni monopol nad zunanjo trgovino in plačevanje državnih dolgov z obdavčevanjem lastnikov. Poziv na stavko je imel le delni uspeh, vendar zvezna oblast kljub zmagi meščanske oblasti ni mogla mimo temeljnih zahtev organiziranega delavstva.

Med vojno so Švicarji na lastni koži občutili, da gospodarske nevtralnosti ni, da je v vojni praktično nihče ne spoštuje. Po začetnih gospodarskih uspehih Švice po I. svetovni vojni so v letu 1934 v zaostrenih socialnih razmerah dobili ugodna tla za razmah fašizma tako imenovani frontisti, seveda ob dodatni podpori Nemčije. Zvezna vlada v Bernu je leta 1936 stranko prepovedala, vendar so se nacisti znašli in jo spletli okoli svojih diplomatskih predstavnikov.

Švica je bila v drugi svetovni vojni obkoljena s fašističnimi silami, zato se je pripravljala na morebitni poseg Hitlerja. Švicarji so bili v neugodnih razmerah. Hitler je nanje pritiskal, naj mu izdelujejo čim več vojne tehnike, zavezniki pa so pritiskali na Švicarje, naj čim bolj omejijo dobavo vojaškega materiala Nemčiji.

Švica je postopoma ugodila zahtevam zaveznikov, ti pa so ji sproščali blokado za surovine in živila. Bil je veliko vprašanje, ali bodo "zavezniki" pripomogli k temu, da bodo v Švici ostale že delujoče mednarodne organizacije, to pa predvsem zaradi tega, ker je Švica vse do konca leta 1944 "sodelovala" z Nemčijo.

Švica se je po II. svetovni vojni in med njo izkazala s svojim Mednarodnim rdečim križem in kot nedotaknjena v II. svet. vojni bila tudi najprimernejša za mednarodne sestanke in srečanja.

3. POLITIČNI SISTEM

Od uporabe skupščinskega sistema kot nam je znan iz časa SFR Jugoslavije in ostalih podobnih socialističnih držav, se politični sistem Švice od omenjenih razlikuje in je praktično edinstven v sodobnem svetu. Začetki njenega nastajanja kot posebne države spadajo v leto 1291 kot sem navedel v prvem delu te naloge. Na začetku Švica (konfederacija) ni imela svoje ustave, ampak je temeljila na dvostranskih (bilateralnih) pogodbah med posameznimi kantoni.

Po kratkotrajni vojni (1847) med katoliškimi in protestantskimi kantoni, ki se je končala z zmago protestantskih, je bila leta 1848 sprejeta prva ustava, ki je Švico spremenila v federativno ali zvezno državo, s tem da je zadržala ime Helvetska Konfederacija, kar pa ni ustrezalo njeni novi ustavni ureditvi. Izhodišče za švicarsko ustavo iz leta 1848 je bila ustava ZDA. Večja sprememba zvezne ustave je bila izvedena leta 1874 in je taka ostala (z manjšimi spremembami) skoraj do leta 1999, ko je bila opravljena zadnja sprememba.

Švica je konfederacija, sestavljena iz 26 kantonov: leto 1351 Zürich, 1353 Bern, 1332 Luzern, 1291 Uri, 1291 Schwyz, 1291 Obwalden, 1291 Nidwalden, 1352 Glarus, 1352 Zug, 1481 Freiburg, 1481 Solothurn, 1501 Basel-Land, 1501 Basel-Stadt, 1501 Schaffhausen, 1513 Appenzell Ausserrhoden, 1513 Appenzell Innerrhoden, 1803 St. Gallen, 1803 Graubünden, 1803 Aargau, 1803 Thurgau, 1803 Tessin, 1803 Waadt, 1815 Wallis, 1815 Neuenburg, 1815 Genf in 1979 kanton Jura.

Zakonodajno oblast predstavlja dvodomni parlament; Državni zbor (prevod po nem. slovarju »Debenjak«) (Nationalrat) sestavlja 200 poslancev, izvoljenih vsaka štiri leta na neposrednih volitvah, in Svet kantonov (Ständerat), ki ga sestavlja 46 članov, ki jih delegirajo kantoni, po 2 iz vsakega kantona in po 1 iz polkantonov (6). Oba se ob določenih zadevah sestane skupaj - v Združeni zvezni skupščini (Vereinigte Bundesversammlung).

Izvršilno oblast predstavlja vlada - Zvezni svet (Bundesrat), ki ima 7 članov, ki jih na skupni seji obeh zborov izvoli parlament za 4 leta.

Eden izmed 7 članov vlade je izbran za predsednika Konfederacije za eno leto. V Švici je tako predsednik vlade (Regierung) poleg zveznega kanclerja hkrati predsednik konfederacije.

Pri Švicarjih moramo ločiti pojma med kanclerjem in zveznim predsednikom.

3.1. Politične pravice v " zvezi" (im Bund)

Med te uvrščamo: volitve, glasovanje, ljudsko iniciativo, referendum in peticijo.

Volitev v Državni zbor (Nationalrat) se smejo udeležiti Švicarke (šele od 1971 leta) in Švicarji od 18 leta starosti dalje. Tisti, ki ima volilno pravico, je lahko tudi izvoljen (aktivna in pasivna volilna pravica).

Za volitve v Svet kantonov (Ständerat) "zveza" ni pristojna, zato kantoni uporabljajo svoje lastne predpise.

Tisti, ki se sme udeležiti volitev v Državni zbor (Nationalrat), ima tudi pravico glasovati v švicarskem ljudskem glasovanju.

O spremembah k zvezni ustavi kot tudi o pristopu k določeni mednarodni organizaciji mora biti to odločeno na referendumu. Za odločitev je potrebna večina veljavnih glasov (ljudska večina) kot tudi kantonov (odločitev večine v Svetu kantonov).

O zakonih sklepa parlament, za sprejem določenih pogodb se samo glasuje, če je to posebej zahtevano (glej referendum). Za sprejem je potrebna ljudska večina.

Za ljudsko iniciativo je treba zbrati 100.000 podpisov volilnih upravičencev (tisti, ki imajo pravico glasovanja) v 18 mesecih, da bi se lahko zahtevala sprememba zvezne ustave. Tudi kantoni in člani parlamenta imajo podobno pravico predlaganja sprememb, vendar manj obvezujočo - zahtevno. Ljudska iniciativa lahko vsebuje že besedilo ustavnih sprememb ali pa da samo splošno pobudo.

Referendum je dejansko samo druga beseda za ljudsko glasovanje. Vsaka sprememba zvezne ustave je predpisana z referendumom.

O zveznih zakonih in podobnih sklepih parlamenta se mora glasovati samo, če je za to dalo pobudo 50.000 podpisanih volilnih upravičencev v 90 dneh. To lahko stori tudi 8 kantonov skupaj.

Vsaka oseba ima pravico do peticije kateremu koli uradu. Zaradi tega pa ne smejo nastati kakršne koli pravne posledice.

3.2. Združena zvezna skupščina - dvodomni parlament (konvent)

Zvezno skupščino sestavljata: Državni zbor in Svet kantonov, ki:

- sklepa o zakonih (pridrzan ostane fakultativni referendum),
- sklepa o spremembah ustave (obligatorni referendum),
- pripravi letni finančni načrt v mesecu decembru,
- zmanjša letni državni račun v mesecu juniju,
- *nadzoruje švicarsko upravo in pravosodje,*
- skrbi za uresničevanje ustave v kantonih,
- izdaja soglasja k pogodbam s tujimi državami,
- določa plačo za zvezne kadre,
- daje amnestije in pomilostitve,
- razpolaga z zvezno vojsko, odloča o vojni napovedi in sklenitvi miru,
- o merilih za zunanjo varnost, za uveljavljanje neodvisnosti in nevtralnosti Švice.

Izbira 7 članov Zveznega sveta (Bundesrat) in zveznega kanclerja, 30 članov zveznega sodišča, 9 zveznih sodnikov švicarskega zavarovalniškega sodišča kot tudi izbor zveznega predsednika in podpredsednika zveznega sveta ter volitve generala švicarske vojske.

Za določene sklepe se zbereta zbora v združeni zvezni skupščini (volitve, pomilostitve). Druge prej navedene zadeve obravnavata in o njih sklepata ločeno. Oba, zbor in svet, imata enake pravice in naloge.

Politične stranke in njihova zastopanost v Državnem zboru (Nationalrat) in Svetu kantonov (Ständerat) po volitvah iz leta 1995, naslednje volitve 1999, 2003...:

ŠTEVILO STRANK	ŠTEVILO SEDEŽEV		Skupaj
	Drž. zbor	Svet kantonov	
1. Socialdemokratska stranka	58	5	63
2. Svobodnjaška demokr. stranka	45	17	62
3. Krščanska demokratska stranka	34	16	50
4. Švicarska ljudska stranka	29	5	34
5. Zeleni	10	-	10
6. Liberalna stranka	7	2	9
7. Svobodna stranka Švice in Liga Ticino	8	-	8
8. LDU in Evangelistična	5	1	6
9. Švicarski demokrati	3	-	3
10. Delavska stranka	-	-	-
11. Zvezna demokratična unija	1	-	1
skupaj	200	46	246

Vir: Schweizerische Bundeskanzlei : Der Bund kurz erklärt (1996).

3.2.1. Državni zbor (Nationalrat)

Šteje 200 članov in zastopa švicarsko ljudstvo. Pri današnjem stanju prebivalstva pride na vsakih 34 000 prebivalcev 1 sedež. Vsak kanton in polkanton sestavljata volilno enoto, ki izvoli najmanj enega predstavnika samo tedaj, če je prebivalstva manj kot 34 000.

Sedeži so razdeljeni na kantone:

Zürich 35 sedežev, Bern 29, Waadt 17, Aargau 14, St. Gallen 12, Ženeva 11, Luzern 9, Tessin 8, Solothurn, Basel - pokrajina in Wallis 7, Basel - mesto, Freiburg in Thurgau 6, Graubünden in Neuenburg 5, Schwyz 3, Zug, Schaffhausen, Appenzell Ausserrhoden in Jura 2, Uri, Obwalden, Nidwalden, Glarus in Appenzell Innerrhoden po 1 sedež. Volitve so vsaka štiri leta, in sicer na predzadnjo nedeljo v mesecu oktobru : 1991, 1995, 1999, 2003

Kantoni porazdeljujejo sedeže Državnega zbora od leta 1919 na stranke po proporcionalnem načelu. V petih kantonih in polkantonih, ki izbirajo samo enega predstavnika, velja večinski sistem volitev. Izvoljen je tisti, ki dobi največ glasov.

V Državni zbor je lahko izvoljen vsak švicarski državljan, ki ima pravico glasovati. Volilna pravica se pridobi s starostjo 18 let. Švica ima pribl. 4 milijone volilnih upravičencev. Po uvedbi pravice glasovanja in volilne pravice za ženske v letu 1971 je volilna udeležba nazadovala. Leta 1971 je znašala 51 %, 1975 - 52 %, 1979 - 46 %. Švicarji iz tujine se lahko le pod določenimi predpostavkami udeležijo volitev v državni zbor in v švicarska glasovanja.

3.2.2. Svet kantonov (Ständerat)

Sestavlja ga 46 predstavnikov švicarskih kantonov. Vsak kanton voli dva, vsak polkanton pa po enega predstavnika. Zürich z 1.123.000 prebivalci voli prav tako 2 predstavnika kot kanton Uri, ki šteje samo 34.000 prebivalcev.

V Obwaldnu in v Nidwaldnu kot tudi v Appenzellu Innerrhoden voli deželna občina (skupščina vseh državljanov, ki glasujejo) stanovskega predstavnika.

Postopek volitev se ravna po kantonalnem pravu. V kantonu Jura se uporablja proporcionalni postopek, v drugih kantonih pa postopek večine.

V večini kantonov se zahteva absolutna večina veljavnih glasov (Luzern, Uri, Schwyz, Zug, Freiburg, Basell - mesto, Basell - pokrajina, Appenzell Ausserrhoden, Sankt Gallen, Aargau, Thurgau, Tessin, Waadt, Wallis, Neuenburg). V Ženevi zadostuje že, če dobi kandidat najmanj eno tretjino veljavnih glasov. V Solothurnu se izračuna absolutna večina na podlagi števila volivcev in ne na podlagi veljavnih glasov.

Uporablja se še en sistem. Večina se obračuna na podlagi vseh prejetih glasov kandidatov; kandidat pa mora v kantonu Graubünden dobiti najmanj eno tretjino glasov, v kantonih Bern, Zürich, Glarus in Schaffhausen pa najmanj eno četrtno veljavnih glasov, pri čemer se v kantonu Zürich štejejo pri obračunu zahtevane večine tudi neveljavni glasovi.

* Doma sta enakopravna in ne moreta drug drugega odpraviti oziroma ne moreta biti razpuščena pred iztekom štirih let, kar je tudi ena izmed posebnosti švicarskega političnega sistema glede na druge parlamente sodobnih demokracij.

3.3. Zvezni svet (Bundesrat)

Tisto po čemer Švico pojmuje kot posebno državno »tvorbo«, ki ima konventni (skupščinski) sistem, je organizacija in status njene izvršne oziroma odnos med parlamentom, legislativo in eksekutivo. Sam skupščinski sistem nam je poznan iz primerov socialističnih držav, tudi bivše Jugoslavije, vendar pri Švici ni tako.

Izvršilna oblast je v rokah kolegijskega telesa, ki ga sestavlja sedem članov že od leta 1848 in se imenuje Zvezni svet (Bundesrat), katerega izvoli Zvezna skupščina na prvi skupni seji obeh domov (doma sta enakopravna). Zvezna skupščina izvoli hkrati tudi enega izmed članov Zveznega sveta (ZS) za predsednika ZS, ki je tudi predsednik švicarske konfederacije za čas enega leta in po izteku mandata ne more biti ponovno izvoljen na isto funkcijo. Predsednik je običajno prej eno leto podpredsednik ZS.

Članstvo v ZS je nezdružljivo z vsemi drugimi političnimi funkcijami, kar tudi pomeni, da se predstavnik politične stranke mora v celoti podrediti večini in se ne sme pojavljati v strankarski vlogi.

ZS kot izvršilno telo skupščine je odgovorno za izvajanje zakonodaje in politik sprejetih v skupščini. Zvezni svet vse bolj pridobiva na pomenu. Predlaga zakone in politike, ki se sprejemajo v skupščini in je ključni kreator švicarske politike.

Gre za neprestan dialog med ZS in Skupščino kot najvišjim organom oblasti. ZS je organiziran kot kolektivno telo z resorji, ki usmerjajo delo državne uprave. Mandatna doba ZS je štiri leta. Ko jih (člane ZS) skupščina enkrat izvoli, jih ne more več odpoklicati, kot tudi ZS ne more razpustiti skupščine – ni opozicije. V kolikor je skupščina nezadovoljna z delom ZS ali njegovim članom, spremeni sestavo ZS ob naslednjih volitvah. V praksi se to ni zgodilo že sto let.

Zvezni svet, katerega predlog, tudi če je zelo pomemben, Zvezna skupščina ne sprejme, to ne pomeni, da mora ZS odstopiti, ampak nadaljuje s svojim delom. Glasovanje v Zvezni skupščini, ko se ne sprejme določen predlog ZS, ne pomeni nezaupanja v delo ZS. Člani ZS ostanejo na svojem mestu, eventualno menjajo določeno politiko. Švica zato ne pozna krize vlade kot je to poznano v drugih parlamentarnih sistemih. V parlamentarnih sistemih je za spremembo politike potrebno zamenjati ljudi, politike, da bi spremenili politiko. V Švici pa isti ljudje, politiki lahko izvajajo različne politike, kar Švico zopet uvršča med posebne države.

Zvezni svet je sestavljen iz štirih največjih političnih strank, kar v bistvu pomeni (v parlamentarnem sistemu) »koalicijsko vlado«. Zastopanost strank v ZS: radikalna demokratska, krščanska demokratska, socialno – demokratska in ljudska stranka po ključu 2-2-2-1, ter vse tri jezikovne skupnosti; nemška, francoska in italijanska skupnost po ključu 4-2-1. Nobena od navedenih strank nima večine v parlamentu – Zvezni skupščini, tako da v dani situaciji odloči večina, ki se formira pred vsakim odločanjem o konkretnem vprašanju.

Zvezni svet ne more preprečiti sprejema zakona, ker nima pravice veta. Zvezni svet se »molče« večkrat podredi volji »suverena«. ZS ima (omejene) točno določene pristojnosti. Večji del oblasti je osredotočen v kantonih. Ob sprejemanju pomembnih odločitev se najpogosteje uporablja referendumski način odločanja. Zvezni svet se pred predlaganjem nekega zakona zavaruje z mnogimi predhodnimi posvetovanji.

Preden se predlagatelj sploh loti snovanja zakonskega besedila, imajo besedo uradniki in izvedenci. Vlada pravno ni vezana na programske smernice. Nihče ne more biti za to poklican na politično odgovornost pred poslanci.

Predsednik ZS vodi zasedanja zveznega sveta in v svojem letu predsednikovanja prevzame posebne predstavniške funkcije in obveznosti. Pogosteje kot njegovih šest kolegov se omenja doma in po svetu. Predsednika, ki mu poteče mandat, ni mogoče več voliti niti za predsednika niti za podpredsednika za naslednjo leto. Zvezni svet se v celoti obnavlja po vsaki obnovi Državnega zbora.

Na svojih sejah lahko veljavno razpravlja in sklepa, če so navzoči vsaj štirje člani. Nenapisane švicarske norme določajo, da morajo biti največji kantoni; Zürich, Bern in Waadt, vedno zastopani v zvezni vladi. Ustava pa prepoveduje, da bi bila dva zvezna svetnika iz istega kantona.

Vsak švicarski zvezni svetnik je izvoljen - imenovan posebej. Kandidat za zveznega svetnika mora zbrati absolutno večino poslancev v zvezni skupščini. Ti so po navadi iz vrst že znanih zveznih poslancev ali iz vrst uveljavljenih kantonalnih politikov.

Zlato vodilo za švicarski svet oziroma parlament je: če nočeš rešiti kakega vprašanja (ali je to precej kočljivo), ustanovi zanj komisijo. Menim, da nekaj podobnega poznamo tudi pri nas....

3.4. Zakonodajni postopek

Število faz zakonodajnega postopka ustavno ni določeno, čeprav ima zakonodajni postopek v praksi pet faz (<http://www.admin.ch/>):

- pobuda (Die Initiativphase)
- obdelava, dodelava
- pregled, preizkus
- odločitev
- uveljavitev

Povprečno se danes sprejme po en zakon na teden. V veljavo vstopi približno vsak tretji zakon - sprejet po odločitvi »suverena«.

Tako Državni zbor kot Svet kantonov, imata na razpolago 12 stalnih komisij: 10 za legislativo in 2 za nadzor in kontrolo. Komisije; Državnega zbora imajo skupno največ 25 poslancev, v Svetu kantonov pa 13 poslancev. Običajno je poslanec član ene komisije ni pa določeno da ne sme biti član drugih komisij.

Načeloma se postopek začne v tistem zboru, ki mu v okviru razdelitve pristojnosti med kantoni in zvezo pripada večji del nalog. V kolikor gre npr.: za carine in železnice, je državni zbor tisti prvi pristojen, ker gre izključno za zvezno pristojnost. V kolikor bi šlo za zadevo, kjer je pristojnost izključno v domeni kantonov, bi najprej vodili razpravo v svetu kantonov. Vedno pa se o zakonskem osnutku najprej izreče komisija (za določeno področje, npr.: za zunanjo politiko) tako v Državnem zboru kot v Svetu kantonov. Pogosto se v obeh zborih ustanovijo ad hoc komisije za konkretno področje oziroma nalogo. V komisijah se najprej odvija tisto, kar se bo pozneje dogajalo v plenumu Državnega zbora ali Sveta kantonov.

Komisija najprej ugotovi, ali po ustavnih določilih sploh obstaja pristojnost zveze za začetek razprave o pobudi ali zakonskem osnutku, ali je pobuda skladna z vsemi zakonskimi in ustavnimi določili.

Potem zbor razpravlja o poročilu komisije. Običajno nastopata pred zborom dva poročevalca v imenu komisije, za nemški in za francoski jezik. Po uvodnem poročilu komisije dobijo besedo predstavniki parlamentarnih političnih strank po petnajst minut, šele za tem imajo besedo ostali poslanci, ki imajo za besedo deset minut časa. Ob koncu spet poročevalca povzameta razpravo in navedeta stališče določene komisije do morebitnih spreminjevalnih predlogov. V kolikor v zboru sklenejo, da bodo o osnutku razpravljali, se začne razprava o tekstu predloga po posameznem členu. Običajno se končno glasovanje o zakonu konča z večino glasov »za«, občasno tudi proti. Oba zbora pošljeta sprejet zakon na ljudsko obvezno glasovanje, (obligatorno) po ustavi ali na (fakultativno) ljudsko glasovanje po zakonu.

Pogosto se zgodi, da vsak zbor sprejme svoje spremembe in dopolnila oziroma pride do različnega besedila. Če je temu tako, pride do razčiščevanja različnih besedil, kar je precej zamudno opravilo. V kolikor oba zbora ne prideta do skupne odločitve skličejo v ta namen določeno konferenco. Zakonodajni postopek v Švici lahko za določeno področje traja več let. Iz švicarske zgodovine izhajajo da je bilo takih dolgotrajnih in zapletenih postopkov veliko. V kolikor bi podali kritiko na takšne dolgotrajne zakonodajne postopke bi tudi lahko podali pohvalo v smislu učinkovite kasnejše implementacije in evalvacije tako sprejetih zakonov. Vse to ustvarja v tej državi izredno pravno stabilnost. Pri svojem delu v Švici sem večkrat slišal med domačini kot tujci (diplomati) znan stavek, da se Švicarjem nikoli nikamor ne mudi in da vedno kljub temu vse storijo ob pravem času.

Švicarski parlament je nepoklicne narave. Švicarski poslanec dobi plačilo le za delno nadomestilo za izgubljen čas, seveda tudi za druge stroške, kot so prevoz, hotelski stroški ipd. Švicarji so zelo varčni tudi v državni upravi. Lahko omenim, da njihov zvezni protokol (med mojim službovanjem v Bernu), za sprejem oziroma prevoz predsednika tuje države, ko je na uradnem obisku, največkrat najame renta-car (ni stroškov za vzdrževanje vozila).

Švicarji imajo razmeroma točno določen raspored zasedanj Združene zvezne skupščine (prav tako v kantonih). "Session" v Bernu je štirikrat letno; zimsko zasedanje se začne prvi ponedeljek v decembru, spomladansko prvi ponedeljek v marcu, poletno prvi ponedeljek v juniju in jesensko v ponedeljek po zveznem dnevu molitve.

Vsako zasedanje traja po tri tedne. Izredna zasedanja so pogostejša v zadnjih letih. Posebnega pomena je decembrsko zasedanje, ko se sestane oba zbora, National in Ständerat. Takrat je njuna naloga izvolitev zveznega predsednika, po potrebi pa tudi zveznih ministrov in zveznega kanclerja. Zasedanja trajajo od ponedeljka do vključno četrta, razen zadnjega tedna, ki vključuje tudi petek.

Sedajni zakonodajni postopek poteka s pobudo:

- državljanov,
- interesnih skupin,
- zveznega sveta in uprave,
- kantonov,
- članov švicarskega parlamenta,
- javnih občil.

Po referendumu (50 000 podpisanih volilnih upravičencev) je zakon sprejet, če je bila "ZA" večina volivcev. Če po zakonu referendum ni potreben ali obvezen, predlog zakona začne veljati.

3.5. Zvezna pisarna (Bundeskanzlei)

Načeljuje ji zvezni kancler (Bundeskanzler), ki ga izvoli Zvezna skupščina za štiri leta, in to hkrati z izvolitvijo Zveznega sveta. Skrbi za pisarniške posle Zvezne skupščine in Zveznega sveta. Je koordinator političnega dela v zvezni vladi. Prisostvuje sicer sejam vlade, vendar le kot tajnik in kot vrhovni zapisnikar, brez pravice odločanja ali posvetovalne pravice. V celoti je podrejen svojim ministrskim kolegom. Po novem je tudi vrhovni informator javnosti in vrhovni nadzornik nad skladnostjo sklepov z ustavnimi zakoni.

V imenu Zvezne vlade pripravlja poročila o delu vlade v minulem obdobju in smernice za prihodnje mandatno obdobje in je tudi pristojen za spremljanje uresničevanja teh smernic. Zvezni kanclerji prihajajo navadno iz vrst visokih uradnikov.

3.6. Zvezno sodstvo (Bundesgericht)

Sem spadata Zvezno sodišče v Lausanni in Zavarovalniško sodišče v Luzernu. Skupaj šteje 39 sodnikov. Zvezne sodnike voli Zvezna skupščina za 6 let, prav tako predsednika zveznega sodišča. Zvezno sodišče je bilo ustanovljeno leta 1848. Glavna naloga sodnikov je v tem, da razsojajo o skladnosti kantonskih predpisov z zveznimi, niso pa pristojni za preverjanje skladnosti zakonov z ustavo, to je v pristojnosti "suverena". Sodi se v treh jezikih: nemškem, francoskem in italijanskem. Presoja se o civilno - pravnih sporih med zvezo in kantoni. Zvezno sodišče odobrava angažmaje svojim sodnikom v arbitražnih zadevah - tudi mednarodnih. Zvezni zakonodaji je prepuščeno, katere pristojnosti bo dala zveznemu sodišču. Poleg zveznih sodnikov imajo seveda tudi druge, npr. kantonalna pristojnost izvolitve sodnikov.

Švicarji nimajo smrtne kazni. Le vojaški kazenski zakon je ohranil smrtno kazen za zločine proti Švici med vojno. Po njem so tudi izvršili tri sodbe.

V Švici velja nekako nenapisano pravilo (običaj), da zvezni sodnik odstopi, ko doseže sedemdeset let starosti. Med mojim službovanjem v Švici sem opazil, da se nenapisanih pravil držijo celo bolj kot napisanih.

3.6.1. Zavarovalniško sodišče v Luzernu

Ima 9 zveznih sodnikov, ki jih izvoli Zvezna skupščina za šest let. Vseh skupaj je v tem sodišču zaposlenih 57, od tega je 28 pravnikov in 20 upravnih uslužbencev. Dela skupaj z Zveznim sodiščem v Lausanni. Ima samostojni status za socialno in vse druge temeljne zvrsti zavarovanja.

4. UREJENOST UPRAVE (zvezne, kantonske in občinske)

4.1. Splošno

Švicarski upravni sistem sestoji iz treh nadstropij (zveznega, kantonskega in občinskega). Občina ima zelo pomembno vlogo v švicarski demokraciji. Švica ima 3000 občin. Zato se švicarska politika največkrat začne na lokalni ravni. Občina je osnova za razvoj demokracije.

Tipična občina ima svojo skupščino, vlado, občinsko pisarno in upravo, v mestni občini tudi parlament. Kdor je v občini politično dejaven, lahko brez velikega truda postane član občinske skupščine in občinski uradnik. Na tej ravni se posebej vidi preglednost znotraj političnih strank in društev.

Znotraj ene občine je največja razlika med politično občino in cerkveno občino v posameznem kantonu med meščansko občino in šolsko občino. Politična občina je med vsemi občinami najpomembnejša. V vsakem kantonu ni šolske občine. Občine financira prebivalstvo kot tudi občinsko premoženje in davki storitev. Nekatero finančno revnejše občine pomagajo v skladu z zvezno in kantonsko ustavo ter odloki financirati kantoni, zveza ali druge občine.

Politična občina se ukvarja z vsemi občinskimi nalogami, razen s šolo in cerkvijo. Njeni organi so: občinska skupščina, občinski svet in občinska uprava. Občinski svet vodi župan (častna ali poklicna funkcija), ki ga izvoli občinska skupščina za 4 leta. Ponovno je lahko izvoljen šele po štirih letih. Občinska uprava se sestoji iz več komisij, ki jih vodijo predsedniki, podpredsedniki in člani komisij. Predsednik občinskega sveta je lahko predsednik skupščine ali pa to funkcijo opravlja le predsednik skupščine. Člani občinske skupščine so lahko vsi prebivalci (švicarski državljani) ali pa so voljeni za 4 leta, podobno kot na zvezni ravni. Primer, ko občina želi zgraditi nogometno igrišče ali pokrit bazen, mora to financirati sam kraj oziroma tisto prebivalstvo, ki tam živi.

4.2. Pristojnosti občine, kantona in zveze

Razmejitev pristojnosti med občino, kantonom in zvezo je zelo pomembna. Po pravilih (zakonu) so občine pristojne za krajevne ceste, oskrbo z vodo z energijo, za krajevne načrte, urbanizem, za domove ostarelih, za otroško varstvo, za javno oskrbo, za mladostniške centre, za kopališča, za parkiranje, za pokopališča, za komunalno - odvoz smeti, za izvolitev učiteljev in duhovnikov, za gradnjo šol in cerkva.

Kantoni so pristojni za policijo, cerkve, občine, skrbijo za uboge, pogrebne zadeve, za načrte letališč, za gradnjo cest državnega pomena v kantonu. Avtoceste in letališča so izključno v pristojnosti zveze, vendar z njimi gospodarijo kantoni.

Zveza je pristojna za železnico, javni prevoz potnikov (SBB, UB), zračni promet, državne pogodbe, carine, denar, zvezni davek, navzven za diplomacijo (mejno policijo in vojsko). Zvezna oblast in kantoni skupaj so pristojni za načrtovanje prostora, davčne zadeve, vzgojo, trgovino, obrt in poljedelstvo.

Zadeve, ki jih z zakonom predpiše zvezna oblast uresničujejo pa kantoni: cestni promet, zavarovalništvo, delovna zakonodaja, kazensko pravo, pravico kaznovanja in varstvo okolja. V Švici ni enotnega pravila, kako naj bodo urejeni kantoni in občine, ti so suvereni v skladu s svojimi pristojnostmi po ustavi in zakonu. Pogoj za njihovo notranjo različno organizacijo je le ta, da pri povezovanju z drugimi občinami ali kantoni ne prihajajo v kolizijo odnosov oziroma da ne škodijo drug drugemu.

4.3. Organizacija zvezne uprave (Bundesverwaltung) po resorjih, departmajih (ministrstvih) – navedeno na koncu diplomske naloge pod »dodatek«.

4.4. Urejenost uprave kantona in občine Ittigen v kantonu Bern

Kantoni imajo odločilno vlogo v zvezi in so suvereni. Obstaja več centrov, ki odločajo v okviru svojih pristojnosti, lahko so enakopravni ali v hierarhičnem razmerju in imajo izvirne pristojnosti v katere center ne sme posegati (občine).

Kantoni so izrazito močni do »zveze«, lahko celo sklepajo mednarodne pogodbe, določajo svojo lokalno samoupravo, volilni sistem in drugo, zato menim, da je primerno, da podam posnetek stanja v kantonu Bern.

Kanton Bern ima svojo ustavo, ki je bila 1. januarja 1995 v celoti spremenjena in vsebuje modernejše in liberalnejše pravne norme. Skozi reorganizacijo pristojnosti je olajšano delo Velikega in Vladnega sveta, ki skupaj sestavljata parlament.

Člani VS (Veliki svet – kantonalni zbor), teh je 200, so izvoljeni na vseljudskih kantonskih volitvah za 4 leta in so zastopniki vseh 13 političnih strank, podobno kot na zvezni ravni.

Volitve predsednika parlamenta, VS, višjega sodišča, upravnega sodišča in pisarja so urejene z notranjimi kantonskimi pravili.

Kantonalni Zvezni svet šteje 7 članov z mandatno dobo 4 leta. Člani se volijo v celem kantonu, ki nastopa kot ena volilna enota. V kantonalni izvršilni oblasti morajo biti zastopane tri glavne berneske politične stranke: SVP - Švic. ljudska stranka, SP - Socialdemokratska in FDP - Liberalnodemokratska stranka. Poleg drugih nalog in pooblastil vladni svet odloča s pridržkom pristojnosti Velikega sveta predvsem pri stvareh trgovine državnega pomena. Načrtuje in usklajuje delovanje kantona v okviru kantonske ustave, zakonov ter vodi kantonsko upravo z namenom demokratičnosti delovanja upravnih zadev. Sestavi finančni načrt in ga predloži parlamentu v sprejetje. Odgovoren je za ohranitev javnega reda in varnosti kot tudi za izvajanje veljavne zakonodaje Velikega sveta ter pravnomočnih sodb.

Poleg 400 političnih občin šteje kanton Bern trenutno 258 cerkvenih občin, 198 meščanskih občin in 357 občinskih združenj. Kanton daje pravna napotila občinam za gradnje, protipožarno zaščito, prometno policijo, stalne naselitve, zdravstveno varstvo, pogrebnim zavodom, skrbstvenim organom, za gradnjo in vzdrževanje občinskih poti, finančni upravi občine in delno tudi šolstvu.

Kantonalna uprava se sestoji iz centralne uprave in okrajne uprave. Obe delujeta decentralizirano in se sproti prilagajata novim razmeram in sodobnostim.

Centralna uprava ima državno pisarno in 7 direktij. Vsaka od njih razpolaga z generalnim sekretariatom. Državna pisarna je za Veliki in Vladni svet štabno mesto.

Naloge te so: načrtovanje politike in njenih pravil, priprava posebnih planov za oba sveta, skrbi za stike z direktijami, usklajuje delo med zvezo in kantonom, skrbi za arhiviranje aktov uprave, za prevode in pravilno terminologijo ter obvešča prebivalstvo o volitvah in glasovalni pravici.

Državno pisarno vodi državni pisar, ki ga izvoli Veliki svet. V kantonalni upravi ima državna pisarna enak položaj kot direkcija.

Poleg sekretariata ima državna pisarna še urad za centralne službe, urad za jezike in pravno službo, urad za informacije, državni arhiv in strokovno službo za enakopravnost moških in žensk.

* Direkcije (uprave kantona Bern) navedene na koncu diplomske naloge pod »dodatek«.

Občina Ittigen ima občinsko skupščino in občinski svet. Skupščino vodi predsednik, ki ga izvolijo državljani občine na vseljudskih občinskih volitvah (s pravico glasovanja) za 4 leta. Člani občinske skupščine Ittigen so vsi državljani te občine. Občinski svet šteje 7 članov. Vsak član občinskega sveta vodi en departma: za finance, za vzgojo in kulturo, socialo, plane, gradnjo, promet in za vojaške obveznosti.

Občinski svet vodi predsednik občine, ki poleg te funkcije skrbi še za eno strokovno področje - vodi občinsko upravo, usklajuje potrebne dejavnosti med kantonom in zvezo. Naloge, ki jih v rednem postopku ne morejo rešiti v občinskem svetu, pošlje v reševanje komisijam za določeno področje.

Občinskih komisij je skupno 16. Mandatna doba predsednika občine je 4 leta. Mandatna doba članov občinskega sveta in članov komisij (razen specialnih) je omejena na 12 let.

Občina Ittigen je javna pravna organizacija, ki deluje za skupni blagor svojih prebivalcev. Njeno delovanje mora biti v skladu z zvezno ustavo, kantonsko kot tudi z občinskim redom, ki ga je sprejela njena skupščina.

Za izpolnjevanje občinskih nalog skrbi občinska uprava in se deli na :

- občinsko pisarno,
- finančno upravo,
- socialne službe,
- upravo za gradbeništvo.

Vsak upravni oddelek vodi glavni uslužbenec. Vsako od komisij vodi predsednik, podpredsednik, sekretar in 7 do 11 članov.

16 komisij obsega:

- komisijo za nadzor poslovanja,
- komisijo za skrbništvo,
- komisijo za osnovno šolo,
- višjestopenjsko komisijo,
- davčno komisijo,
- cenitveno komisijo,
- komisijo za otroško skrbstvo in vrtce,
- komisijo za mladino,
- komisijo za krajevno policijo,
- komisijo za gradbeništvo,
- centralno komisijo za šolstvo,
- komisijo za plan,
- komisijo za prometna vprašanja in občinske dejavnosti,
- komisijo za vojaško službo,

- komisijo za občinsko civilno zaščito,
- občinsko volilno komisijo in volilni odbor.

Občinski svet določa pristojnosti komisijam, ni pa vezan na odločitve komisij. Komisije morajo poslana vprašanja občinskega sveta obravnavati in sprejeti odločitve. Občina skrbi in zagotavlja opravljanje javnih služb, ki jih določi sama ali so te že določene z odlokom kantona, v okviru občinske uprave daje koncesije zasebnim gospodarskim podjetjem, drugim gospodarskim družbam, za nekatera opravila tudi tujim.

4.5. Financiranje in davki

Zveza ima pravico predpisovati davke za: vrednostne papirje, naftne derivate, plin, pivo, tobak, avtomobilske dele in avtomobile, kupone, menjalniške posle in papirje teh, loterijske dobitke in igre na srečo, zavarovalniške premije in za druge dokazne listine trgovskega prometa, na dohodke iz premoženjskega kapitala, zavarovalniške prihodke, predpisuje prometne davke in uporabniške davke. Med drugim tudi neposredni zvezni davek, ki ga plačujejo vsi državljani in prebivalci v Švici, slednji naj bi bil odpravljen (po sedanji zvezni ustavi) leta 2006. Predpisuje tudi določene davčne tarife za kantone in občine. Primer: 11,5% davek za navadne osebe. Pri poročenih osebah je začetna stopnja 12.200 CHF, za pravne osebe je začetna davčna stopnja 9,8% in 0,825 promile od kapitala in rezerv pravnih oseb. V kantonu Bern je v občini Bern zvezni davek 2,3%, v občini Muri kjer živi veliko bogatih ljudi in nimajo zahtevkov za vzdrževanje tako velikega upravnega aparata kot v Bernu plačujejo le 1,7% zveznega davka. V občini Ittigen (spada v kanton Bern) je 2,0% zvezni davek.

Zveza usklajuje delo skupaj s kantoni glede predpisovanja zveznega davka kantonom in občinam ter del davčnih dohodkov nameni finančno šibkejšim kantonom in občinam predvsem na hribovskih območjih. Za plačevanje zveznih izdatkov so na razpolago:

- donos iz zveznega premoženja,
- čisti donos od poštnih in telegrafskih storitev,

- donos smodniške uprave,
- čisti donos vojske,
- donos carin, porabljene vode, iger na srečo,
- donos iz zveznega davka,
- donos iz prihodkov uprave za gramoz.

Občine se financirajo iz:

- lastnega premoženja,
- davkov in drugih dajatev,
- davkov od iger na srečo,
- od davkov, ki jih predpiše občinska skupščina,
- od davkov določenih z zakonom in dekretom kantona npr.: Berna,
- od dohodkov od dobička javnih podjetij in koncesij,
- davkov od najemnin objektov, zemljišč in drugo v lasti občine,
- od davkov prebivalstva (dohodnina).

V določenih primerih v skladu z zakonom financirajo občino tudi zveza in kantoni, ponekod tudi bogatejša občina revnejšo.

Komercialna proizvodnja žganja je s koncesijo prenesena na zasebna gospodarska podjetja. Izdaja koncesijskih pogodb se uporablja tudi pri recikliranju odpadkov sadja, trte, sladkorne pese in za presežke kmečkega krompirja, sadja, če teh surovin ni mogoče drugače uporabiti. Tovarniška proizvodnja smodnika je izključno v pristojnosti "zveze". Za proizvodnjo, nabavo, oskrbo in promet orožja, streliva, eksploziva in drugega vojaškega materiala ter za sestavine tega je potrebno dovoljenje zveznih oblasti. Koncesija se podeli samo osebam in podjetjem ki so po mestnem načrtu deželnega interesa in so sposobni dati posebna jamstva in garancije.

5. KANTONI IN NJIHOVE POSEBNOSTI

5.1. Kanton Jura in njegova vloga v " zvezi"

Kanton Jura je najmlajši 26. švicarski član konfederacije, in to šele od 24. septembra 1978, in nima v njej posebne zgodovine, je pa del bernske in celotne švicarske zgodovine, saj je bil pred osamosvojitvijo del bernskega kantona. Njegov grb z ročajem škofovske palice je podoben tistima, ki jo nosita grba obeh Baslov in vrsta občin (Gemeinde) na tem območju. Simbol nam pove, da je šlo borcem v večdesetletnem boju za avtonomijo in kasneje za samostojni kanton Jura za to, da bi obudili državnost nekdanje baselske knezoškofije.

Ta prastara baselska knezoškofija se je raztezala globoko v jurske doline do reke Birs, ki izvira približno deset kilometrov severno od Biela in teče skozi mesta Moutier, Delemont in Laufen in izpod jurskih sotesk priteče na območje okolice Basla.

Prelomnica za škofovsko kneževino je nastopila z reformacijo. V letu 1528 so škofa pregnali iz Basla spreobrnjeni meščani, in se je zatekel na obronke Jure, v Ajoie. V središču Porrentruya so baselski škofje živeli vse do 1792 leta, ko sta jih od tam pregnala revolucionarna francoska vojska in bernski protestantizem.

Škofje so večkrat v svoji zgodovini iskali zavezništvo pri čedalje močnejših Švicarjih in želeli vstopiti tudi v njihovo zvezo, kar pa so jim preprečili reformirani sosedje v Baslu in Bernu predvsem zaradi tega, ker bi se preveč okrepila katoliška pripadnost v zvezi. Šele ko je Bernčanom preveč pretela nevarnost s francoske strani, so pokazali zanimanje za baselsko knezoškofijo, s tem da bi jo priključili, vendar so se bali zameriti versajskemu dvoru, tako da ni prišlo do priključitve vse do padca Napoleona.

Zmagovalci nad Napoleonom so z dotedanjim ozemljem škofov, ki je bilo pod francosko republiko oziroma v sklopu Napoleonovega cesarstva, barantali in tako dali to ozemlje velikemu Bernu. Prebivalstvo sicer ni bilo za to, vendar je prevladala skupna želja po miru. Čez nekaj desetletij, ko je bernska radikalna oblast vodila kulturni boj (Kulturkampf), so se v Juri okrepile separatistične težnje. Po drugi svetovni vojni so se šele lahko uveljavili pobudniki za pravice Jure v širši švicarski javnosti.

V desetletjih so Juro "germanizirali" bernski priseljenci nemškega jezika s tem, da so kupovali kmetije, ki so jih prodajali jurski lastniki.

Leta 1948 je bil ustanovljen ComitÚ de Moutier in naslovil na zvezno vlado v Bernu memorandum z 22 točkami s političnega, gospodarskega in kulturnega področja. Šlo mu je za avtonomijo znotraj obstoječega (bernskega) kantona. Šele 1951. leta je Jura dobila ustavno pravico, da izobeša svojo regionalno zastavo. V kantonalni vladi so ji zagotovili dva od devetih resorjev, regionalnega parlamenta pa ni dobila oziroma so ji ga zavrnili.

Nasprotja med separatisti in antiseparatisti so se vse bolj stopnjevala, prihajalo je tudi do terorističnih akcij, s katerimi so znotraj jurskega zbora opozarjali na nerešen problem svoje ožje domovine.

Leta 1977 je prebivalstvo (po večletnih poskusih) sprejelo novo ustavo (vsi trije okraji novega kantona). Pravi rojstni datum novega kantona Jura je tako 24. september 1978, ko so švicarski volivci na referendumu sprejeli oziroma glasovali za novi kanton in po več kot 150 letih spremenili svojo skupnost.

Zveza jamči za kantonalno ustavo, vendar ne tudi za 138. člen kantonalne ustave Jure v zvezi s pridobitvijo dela jurskega ozemlja iz leta 1974. Jura se je tako razdelila na dva dela.

Kriza v urarstvu in samem gospodarstvu pa oba dela povezuje vsaj po tej strani. Bern je vedno pomagal zasebnemu gospodarstvu v težavah, saj ima večje finančne zmožnosti in sposobnosti.

Kanton Jura ima nekaj takih posebnosti, kot je nemško govoreča majhna občina Ederswiler, ki hoče za vsako ceno stran od novega, francosko govorečega kantona. Po tem imajo še občino Vellerat, ki od Berna stran ne more, ker je njen okraj Moutier glasoval za ostanek pri starem kantonu Bernu, zato se je njenih 86 občanov oklicalo za evropsko svobodno občino.

6. JEZIKOVNO - KULTURNE ALTERNATIVE

6.1. Jeziki in njihova enakopravnost

Zametki švicarske državnosti ležijo v nemškem območju. Jeziki kot pomembna politična sestavina segajo v novejšo časovno obdobje. V daljšem zgodovinskem obdobju se tisti, ki so bili na oblasti, niso dosti menili za jezike svojih podanikov. Ker gospodarji in podaniki niso govorili istega jezika, je nastala dvojezičnost, vendar razredne narave. Na eni strani jezik gospodarja in na drugi jezik podložnika. Tako stanje je bilo tudi drugod po Evropi.

Gospodarji so puščali v svojih podjarmljenih območjih po navadi nedotaknjene sodnijsko administrativne ustanove, ki so jih našli. S svojimi podložniki so komunicirali v njihovem jeziku; bodisi po tolmaču, pisarju ali drugače. Edini primer resničnega jezikovnega nasilja v stari Švici je bil Fribourg.

Mesto je bilo dvojezično že ob svoji ustanovitvi leta 1157. Ob vstopu v švicarsko zvezo se je na tem območju govorilo pretežno francosko. Zgodovinskih dokazov sicer ni, da bi zaprisežniki postavljali novemu članu kakšne pogoje glede jezika.

Je pa znano, da so bili po vojnah proti Burgundcem - proti francosko govorečim nasprotnikom nezaupljivi do vsega, kar je bilo francoskega. Leta 1495 so v Fribourgu celo prepovedali francoske zasebne šole. Nasilje je šlo celo tako daleč, da so oblasti prepovedale javno petje ali prodajo in ponujanje blaga na tržnicah po francosko.

Po letu 1483 je bil uradni jezik v Freiburgu nemški. Vse razglase so objavljali v nemščini.

Z verskim razkolom v dobi reformacije je prišlo do hudega udarca velikonemškemu jezikovno zavestnim švicarskim zavojevalcem in bogatašem. Napoleon je odstranil vse preostanke stare švicarske zveze in razglasil enakopravnost vseh državljanov.

Parlament helvetske republike je bil tako prvi, kjer so enakopravno razpravljali zastopniki vseh treh švicarskih jezikovnih skupin, le Retoromani so morali govoriti nemško.

Švicarji govorijo različne jezike in se čutijo pripadnike različnih kulturnih prostorov različnih območij Evrope. Njihovo skupno življenje temelji in nastopa navzven z načelom ali formulo; mnogovrstnost v enotnosti in enotnost v mnogovrstnosti.

V današnji Švici in vse, kar koli se dogaja " uradnega ", je strogo trijezično. Približno 65 % prebivalstva govori nemški jezik, francoski 18 %, italijanski 10 % in retoromanski 1%.

Zvezna uprava in zvezno glavno mesto sta prav gotovo pomembna pokazatelja jezikovnega stanja tako enakopravnosti ali včasih tudi (ne)enakopravnosti. Najbolje se to kaže na območju meja med dvema dvojezičnima kantonoma. Dvojezični kanton Fribourg je že eden takih.

V središču mesta Fribourga/Freiburga so skoraj izključno francoski napisi, čeprav ravno tam živi največ nemško govorečih prebivalcev tega mesta. Dvojezičnost je tako odvisna, zlasti v kantonih, predvsem od strpnosti obeh različno govorečih strani.

Zadnje čase je ena izmed najpomembnejših tem na jezikovnem področju prav gotovo SCHWYZERDÜTSCH. Ta jezik ali narečje skušajo Švicarji - nemško govoreči vse bolj uveljavljati, kar sem opazil v Bernu že med svojim službovanjem. Švicarji sicer govorijo tudi druga narečja, kot so; baseldütsch, berndütsch, zürichdütsch itd. Seveda so vsa narečja daleč od književnega nemškega jezika.

Težko je sicer opisati oziroma potegniti mejo, kje in kdaj se govori v knjižni nemščini. V kantonalnih parlamentih nemškega jezikovnega območja se govori narečje, enako v občinah in mestih.

V dvojezičnih ali večjezičnih kantonih govorijo knjižno nemščino v razpravah. Tudi v visokih šolah se že čuti prodiranje narečja v seminarje, predavanja itd.

6.2. Narod in kultura

Eno pojmovanje je pretežno nemško in značilno po temeljnem izrazu "Kulturnation". Drugo, francosko pojmovanje pa enači državo in narod "L, Etat = Nation". Med tema dvema pojmomoma je bila vedno nekakšna napetost, podobno kot med nemškimi Švicarji in Nemci.

Ustanovitelji nove zvezne države sploh niso mislili na to, da bi kakor koli ločevali Švicarje zaradi treh jezikov, kultur narodov od njihovih matičnih narodov, ampak jim je šlo za politično združitev, enotnost in hkrati pripadnost različnim narodom.

Zvezna ustava vse do danes nima kakih pomembnih pristojnosti glede poseganja na kulturno področje. Še danes je to v glavnem stvar kantonov, mest in občin. Niti v zveznih niti v kantonalnih shemah uprave ne najdemo samostojnih departmajev, direktij ali uradov za kulturo.

V okviru zvezne pristojnosti spada kultura pod departma - ministrstva za notranje zadeve. V samih kantonih se kulturno življenje skriva zlasti za šolstvom.

(Pisatelj Etienne Barilier 1979 leta) Švicar preneha biti Švicar, ko postane velik. Vse to pa še ne napravi identitete. Za švicarsko literaturo je pot do univerzalnosti posejana s pastmi. Švica duhovno ne obstaja, kljub temu da je svetu dala že toliko uglednih mož. Njeno bogastvo je ravno v njeni tragediji, v težavnosti, da bi se pojmovala kot enovitost. Če bi hoteli zanikati to tragedijo, bi to pomenilo obsojanje razglašanja vrednot, ki to niso več ali niso prenosljive.

Država ima nalogo pospeševanja kulturnega ustvarjanja in olajšuje dostop vsakomur do kulturnega življenja.

Mora varovati jezikovno in kulturno raznolikost Švice, ustanavljati in pospeševati kulturne ustanove, varovati lokalne in regionalne posebnosti, ščititi ogrožene manjšine ter pospeševati razvoj tistih delov dežele, ki so zapostavljeni, spodbujati izmenjavo znotraj dežele in s tujino ter ohranjati in vzdrževati spomenike in drugo kulturno bogastvo.

Švicarsko kulturno življenje bi bilo precej osiromašeno, če ne bi imelo Migrosa. Njegova ustanovitelja Gottlieb in Adele Duttweiler sta družbeno in kulturno življenje postavila nad dobiček v poslovni politiki veličastne zadržne zveze Migros. Ta koncern vsako leto izloča po en odstotek od vrednosti svojega celotnega prometa za kulturne in družbene namene. V Švici je Migros tudi sinonim za izobraževanje odraslih. Organizira koncerte, daje štipendije mladim umetnikom itd.

Kultura je med drugim tudi glavna identiteta švicarskih subjektov, še posebej jezikovnih skupnosti. Če bi majhni in revnejši morali zaradi neskladij v razvoju izgubljati svojo identiteto, bi to pomenilo začetek konca švicarske identitete.

7. ŠVICA IN SVET

7.1. Zunanja politika in odnosi z Evropsko unijo

Kadar koli nanese pogovor na Švico, pomeni to za razgledanega človeka, da gre za zgodovinsko trajno nevtralno državo in za pomemben subjekt mednarodnega prava. To zgodovinsko nevtralnost ali začetke te politične doktrine lahko opremo na poraz pri Marignanu leta 1515 (omenjen že pod točko 2.1. te diplomske naloge).

Švicarska nevtralnost ima v praktični zunanji politiki več posebnosti, o katerih se dokaj pogosto govori ali razpravlja v svetovni javnosti - javnih občilih. Ena izmed takih posebnosti je prav gotovo ta, da je Švicarska konfederacija gostiteljica drugega sedeža Organizacije združenih narodov v Ženevi, sama pa je šele leta 2002 postala članica te svetovne organizacije, čeprav se je s temi zadevami veliko ukvarjala in na poseben način tudi sodelovala.

Švicarji so se v letu 1986 na (vseljudskem) referendumu odločili proti včlanitvi v Organizacijo združenih narodov (v letu 2002 »ZA« in sprejeti v OZN). Švica pa je kljub temu (pred včlanitvijo v OZN) bila in je članica nekaterih specializiranih organizacij ZN; IAEA, FAO, IFAD, GATT, IMO, ICAO, ILO, ITU, UNESCO, UNIDO, UPO, WHO, WMO, WIPO ter Sveta Evrope, KVSE in EFTE. V mednarodnih odnosih uveljavlja načelo politične in vojaške nevtralnosti. Vojaška nevtralnost Švice je bila mednarodno potrjena na Dunajskem kongresu 1815. leta.

Nevtralnost je tej državi prinesla velike gospodarske koristi, zlasti zato, ker se je v zadnjih sto letih izognila vojnih pustošenj v Evropi, hkrati pa tudi zato, ker je veljala za varno državo.

Švica je bila po drugi svetovni vojni precej osamljena. V očeh zaveznikov, posebno Sovjetske zveze, je bila nemoralni egoist, ki gleda samo na svoje koristi in ne podpira mednarodne solidarnosti v boju proti fašizmu.

Leta 1953 je prišlo iz ZDA v Bern vprašanje, ali bi Švica bila pripravljena sodelovati v obeh nevtralnih komisijah, ki bi nadzorovali premirje v Koreji in pomagali pri izmenjavi vojnih ujetnikov. Zvezna vlada je izkoristila priložnost za ponovno dejavno uveljavitev svoje nevtralnosti v očeh sveta.

Švicarski vojaški oficirji so kmalu po odločitvi zvezne vlade v Bernu prevzeli omenjene naloge na medkorejski meji.

Po taki odločitvi zvezne vlade v Bernu je tudi Moskva gledala drugače na švicarsko nevtralnost. Za švicarsko nevtralnost pa je treba omeniti še en dogodek, ki je Švico popolnoma rehabilitiral, ko so zavezniške sile zavezale Avstrijo (z državno pogodbo 15. maja 1955) na trajno nevtralnost in ji za zgled postavile Švico. Od takrat naprej se je vloga švicarske nevtralnosti samo še povečevala.

V novejšem času Švicarji precej razmišljajo o opustitvi svoje nevtralnosti, v kar jih silijo povezovalni - integracijski procesi v Evropi.

V letu 1992 je bil v Švici izveden referendum o priključitvi k Evropskemu ekonomskemu prostoru, ki bi ji tako omogočil neomejen dostop do trgov EU, ne da bi postala polnopravna članica. Kljub argumentom zvezne vlade, da prepriča volivce za tak predlog, ji to ni uspelo. Pri odločanju (na referendumu) o Evropski uniji je bila udeležba 80 odstotna, pri referendumu za včlanitev v OZN 56 odstotna. Švicarji se v večini za politiko ne zanimajo, kar potrjuje tudi nizka udeležba na referendumih v zadnjih letih. Večina državljanov pozna družbene probleme bolj s stališča brezposelnosti in inflacije, ne pa slabosti glede zavrnitve oziroma ne - članstva Švice v EU.

Morda gre del krivde oziroma razloge za slabo razumevanje omenjenega položaja nameniti tako zveznemu svetu (Bundesrat), ki morda ni pravočasno in natančno predstavil širši javnosti prednosti in slabosti vključitve v EU, kot tudi sami izobrazbeni strukturi ljudi (ljudje s srednjo izobrazbo - poklicno). V času svojega dela in bivanja v Švici, sem pri Švicarjih pogosto opazil njihovo pasivnost glede zanimanje za politiko in dejavnosti Zveznega sveta.

Švica, kot četrta država članica EFTA-e, ni članica EU, kljub temu pa je z EU močno povezana, predvsem s številnimi bilateralnimi sporazumi, ki segajo na področje:

- kmetijstva,
- prostega pretoka oseb,
- sodelovanje pri znanstvenih raziskavah,
- zračni promet,
- kopenski promet,
- naročila javnega sektorja,
- tehnične ovire za trgovino.

EU je zahtevala, da se bilateralna pogajanja med Švico in EU izvedejo v paketu - sprejem in rešitev vseh sedem navedenih področij. Pogajanja so se pričela v začetku decembra 1994, končala pa v letu 2002 (01.06.2002 začetek veljavnosti vseh 7 bilateralnih sporazumov med Švico in EU). Cilj dvostranskih pogajanj med Švico in EU je zmanjšanje negativnih posledic, posebej s stališča gospodarstva.

Zunanji minister Joseph Deiss je med obiskom našega ministra za zunanje zadeve dr. Rupla, v času 6. in 7. septembra 2002 v Švici povedal, da nameravajo čimprej začeti drugi krog bilateralnih pogajanj z Evropsko unijo. Švicarska stran pričakuje največ težav pri pogajanjih na področju bančništva.

Ena od glavnih prednosti dvostranskih pogajanj med Švico in EU je ta, da se pogaja samostojno. Po veljavnosti sklenjenih sporazumov ima Švica več alternativ pri izvajanju teh sporazumov, kot če bi bila članica EU. Švici je tako omogočena tudi večja fleksibilnost pri pogajanjih, kar pomeni, da zavrne pogajanje o določenem področju, npr.: zavrnitev pogajanj o prostem pretoku kapitala. Bilateralni sporazumi med Švico in EU v glavnem temeljijo na mednarodnem pravu in manj na pravu EU. Nadzor nad izvajanjem omenjenih sporazumov izvajajo mešane komisije in ne samo evropske, kar je za Švico zelo pomembno, saj tako ohranja svojo suverenost.

Med ene od slabosti dvostranskih pogajanj za Švico bi lahko navedli to, da je EU uspela v omenjenih sedem sporazumov vnesti tudi področje "prostega pretoka oseb" kar je za Švico zelo neprijetna tema, ali povedano drugače, Švicarji o tem ne željo veliko govoriti, kaj šele sprejeti pogoje in standarde EU.

Na to temo je švicarska pravosodna ministrica Ruth Metzler maja letos pojasnila, da si Švica prizadeva za čim daljše prehodno obdobje za uveljavitev določil o prostem pretoku oseb za nove članice unije, čeprav večjega navala na švicarske meje ne pričakuje (<http://www.eon.si>).

Švica se že nekaj let ukvarja s problematiko velikega števila tujcev, zato skuša s politiko omejevanja vzpostaviti ravnotežje med švicarskimi in tujimi državljani. Pri izvajanju del in nalog v Švici (DKP), sem se s to problematiko srečal tudi sam, saj je veliko naših državljanov opravljalo sezonska dela v posameznih kantonih in so v našo tedanjo DKP hodili po razna potrdila in javne listine. Omenjeni sezonski delavci so imeli t.i. dovoljenja A, ki so jim rekli sezonska viza z veljavnostjo devet mesecev v koledarskem letu.

Po štirih letih "rednega" sezonskega dela je delavec lahko zaprosil za letno dovoljenje ali B vizo, ki se lahko po enem letu obnovi in prinaša še eno boniteto, kar A viza nima, to pa pomeni, da delavec lahko z B vizo v Švico pripelje tudi svojo družino. Po desetih letih bivanja lahko delavec z B vizo zaprosi za neomejeno dovoljenje za stalno bivanje. Pridobitev dovoljenja za stalno bivanje ali C viza pomeni neomejeno bivanje v Švici in ni vezano na zaposlitev. Oseba, ki ima C vizo lahko ob izpolnjevanju določenih pogojev (podobni pogoji kot pri nas, npr. nekaznovanost itd.) zaprosi za državljanstvo in si pridobi potno listino Švice.

Poleg teh dovoljenj - viz (vizumov), obstajajo še dovoljenja za bivanje do enega leta - L viza (vizum). V tem primeru gre za kratkoročno delo ali za strokovno in jezikovno izobraževanje. Omenjeni vizum lahko podaljšajo zvezne oblasti do 18 mesece, kantonalne oblasti pa za 6 mesecev. V zvezi izdajanja dovoljenj (A,B,L) velja sistem kvot predvidenih za posamezne kantone. Kvote, tako zvezne kot kantonske so različne.

Za Švico je zelo pomembna udeležba v znanstvenoraziskovalnih programih EU. V Bruslju deluje švicarsko raziskovalno predstavništvo SWISSCORE, preko katerega se lahko dobi pregled raziskovalnih dejavnosti v Švici, o švicarski informacijski mreži o evropskih raziskovalnih programih in štipendijah za tuje študente v Švici. Švica se lahko v določenih raziskovalnih programih EU udeležuje z določenimi projekti in zato koristi del sredstev namenjenih iz EU.

Sodelovanje Švice v programu INTERREG III B, Območje Alp, v katerega je vključena tudi Slovenija. INTERREG III je pobuda Evropske unije, ki zadeva transevropsko sodelovanje, katerega cilje in pravila definirajo smernice EU.

Njegov glavni cilj je spodbujanje harmoničnega in uravnoveženega razvoja evropskega ozemlja, kjer nacionalne meje ne bi več predstavljale ovire združevanju in razvoju. V okviru te pobude je na voljo financiranje za projekte in ukrepe, ki ustrezajo pogojem programov. INTERREG III poteka v letih 2000 do 2006, zaključitev vseh projektov do leta 2008.

INTERREG se deli na programe A, B in C:

- INTERREG III A promovira integrirano čezmejno sodelovanje.
- INTERREG III C izboljšuje in vzpodbuja medregionalno sodelovanje.
- INTERREG III B zadeva transnacionalno sodelovanje na področju prostorskega razvoja in predstavlja nadaljevanje pobude INTERREG III C.

Cilji programa so predvsem:

- izdelava operativnih strategij prostorskega razvoja na transnacionalni ravni, vključno s sodelovanjem med mesti in urbanimi ter ruralnimi območji z namenom pospeševanja policentričnega in trajnostnega razvoja,
- spodbujanje učinkovitega in trajnostnega transportnega sistema ter izboljšava dostopa do informacijske družbe, skrb za okolje in primerne upravljanja s kulturno dediščino in z naravnimi viri, posebej vodnimi viri itd..

V določenem časovnem obdobju je potrebno oddati predloge projektov za transnacionalno sodelovanje na Območju Alp (Alpe zaščititi pred negativnimi vplivi tranzitnega prometa), ki bodo sofinancirani v okviru tega programa. V zvezi INTERREG III, za leto 2000 do 2006 je bil 08.10.1999 sprejet v Švici Zvezni zakon, ki velja do 31.12.2006, v katerem je tudi določeno financiranje tega projekta. V publikaciji, Interreg Newsletter Nr.5 (Januar 2003), je posebej navedeno, da ta projekt ne more biti realiziran brez sodelovanja kantonov. Posamezni kantoni tako pripravijo različno število predlogov v skladu z zahtevami projekta.

Švica je poleg drugih, članica Evroatlantskega partnerskega sveta (EAPS). EAPS je nov mehanizem za sodelovanje, tako politično kot vojaško in zagotavlja krovni okvir za politična in varnostna posvetovanja.

Švica je v zadnjih letih prilagodila svojo zakonodajo EU, zlasti tisto v okviru omenjenih nekaterih sprejetih bilateralnih sporazumov.

V Švici in na Norveškem vsak nov zakon uskladijo (v kolikor je to njim v prid) z evropskim pravnim redom (<http://evropa.gov.si>). Sprejem evropske zakonodaje tudi pri dvostranskih sporazumih ni avtomatičen. Švica sama presoja ali bo evropsko zakonodajo sprejela na določenem področju ali ne. V bilateralnih sporazumih med Švico in EU ni nadzornega organa za države Efte niti sodišča, kar je seveda prednost za suverene in neodvisne države.

Sporazumi sami med Švico in EU ne temeljijo na pravu EU, razen na področjih kot je npr. zračni promet, kopenski promet (stroški, določila o konkurenci na področju tarif, pristojbin, zvišanje težnih mej za tovorna vozila, izboljšava tranzitnih pogojev, posodobitev železniškega transportnega sistema, infrastrukture in drugo), sodelovanje pri znanstvenih raziskavah in z določenimi spremembami pri prostem gibanju ljudi, medsebojno priznavanje diplom in poklicnih spričeval, področje socialnega in zdravstvenega zavarovanja, zvezni zakon o tehničnih ovirah prilagojen partnerjem iz EU s katerimi največ trgujejo, naročila javnega sektorja (odprava kantonskih kvot oziroma ovir, načelo nediskriminacije), sporazum STO – zvezni zakon o javnih nakupih (multilateralno sodelovanje v okviru Svetovne trgovinske organizacije), v letu 2005 bi naj Švica odpravila sistem kvot za delo in bivanje državljanov iz držav članic EU z varovalnim instrumentom, odlok za deset let v kolikor bi bil prevelik naval državljanov iz EU.

Dvostranski sporazumi med EU in državo ne članico EU so mnogo težji in problematični kot pogajanja z državami članicami ali drugače rečeno pogajanja v paketu. Kot posebnost pri tem lahko navedem, da bo Švica morala podpisati sporazum z Norveško in morda s še katero državo na določenih področjih, ki so vezana v pogodbi - EU.

V kolikor hočejo švicarska podjetja izvažati določene izdelke na prostor EU, morajo biti ti izdelki proizvedeni v skladu s predpisi EU ali njenih članic in kontrolirani prav tako s strani EU. Švicarski izvoz v EU predstavlja nekaj preko 60% njenega celotnega izvoza. V zvezi tega je zanimivo to, če švicarski izdelek odgovarja zahtevam ene od članic EU se ga lahko prodaja v vseh ostalih članicah EU.

Na vprašanje zakaj Švica ni članica EU obstaja več možnih odgovorov. Sama država je zelo bogata in ji ni potrebno vstopiti v EU iz razlogov poznanih večini drugih držav, ki sedaj vstopajo v EU. Po mnenju Švicarjev je v EU še preveč pomanjkljivosti in nedorečenosti. Članstvo v EU zahteva vrsto odpovedi in odpira množico vprašanj. Švicarji ne zaupajo v nadnacionalnost, povezujejo se najraje na gospodarskih področjih, kajti zanje je izguba identitete, neposredne demokracije in nevtralnosti le preveč tvegano početje. Pri Švicarjih se zakonodaja in ostale družbene spremembe dogajajo zelo počasi in preudarjeno - vedno odloča o tem "suveren", o moči katerega smo se v preteklosti večkrat lahko prepričali. Ob zaključku diplomskega dela bom o Švicarjih povedal nekaj več glede njihove posebnosti ali bolje rečeno njihovi enkratnosti, ki jo lažje razumeš šele po daljšem bivanju in delu med njimi.

7.2 .Vojska

Švicarska obramba - vojska je navzoča tako rekoč povsod. Na vlaku ali na cesti pogosto naletiš na vojake s popolno bojno opremo (orožjem). V Švici pogosto naletiš na strelišča, saj jih ima vsaka občina (Gemeinde). Cestni kažipotji so enaki kot za kopališča ali železniške postaje.

Veliko prometnih ulic je poimenovanih po njihovih generalih. Razne poti se imenujejo po orožju, npr.: orožna (Waffenweg), lovska (Jägerweg ali celo Radarstrasse).

Zanimivo je, da Švica nima stalne vojske na zvezni ravni. To pa iz več razlogov. Eden je prav gotovo ta, da je tej državi zagotovljena nevtralnost iz leta 1815 na Dunajskem kongresu in 1907 s haaškimi sporazumi tudi mednarodno opredeljena kot oborožena nevtralnost.

Obrambne zadeve Švice kot tudi drugih držav vsekakor vplivajo tudi na globalne mednarodne razmere. Švica s svojimi sosednjimi državami nima političnih sporov, tako da ostaja odprto vprašanje, ali obdržati drago vojsko ali ne. Zagovornikov je precej tako na eni kot na drugi strani.

Večina Švicarjev sicer podpira splošno vojaško obveznost, vendar pa med strankami, ki sestavljajo zvezno vlado, prihaja do velikih načelnih neskladij, ko gre za globalne poglede na armado in njeno vlogo v tej alpski državi.

Švicarski vojaški obvezniki so razdeljeni v tri kategorije:

- prvi poziv (Auszug) sestavlja jedro operativnega dela armade in obsega vojaške obveznike od 20. do 32. leta starosti;
- drugi poziv (Landwehr - v treh jezikih) zajema vojaške obveznike od 32. do 42. leta starosti;
- tretji poziv (Landsturm - v treh jezikih) je za obveznike od 42. do 50. leta starosti in pomeni zadnjo obrambo.

Za oficirje je spodnja meja 55 let starosti. Do leta 1961 je ta obveznost trajala od 19. do 60. leta starosti.

Tudi Švicarke so poklicane na vojaško služenje, vendar po ustavi le prostovoljno.

V mirnodobskem času se armada Švice sestoji iz:

- 400 000 pripadnikov, od tega
- 35 000 oficirjev in
- 62 000 podoficirjev (Unteroffiziere).

Letni obseg vojaške službe - za leto 1994 obsega:

- šole in tečaje s približno 315 000 pripadniki vojske,
- od tega je približno 26 000 nabornikov.

Celotna vojska lahko ob splošni mobilizaciji zbere tudi do 780 000 mož, kar je za to alpsko deželo s šestimi milijoni državljanov spoštovanja vredna moč.

V novejšem času je v Švici možno tudi civilno služenje vojaškega roka, podobno kot pri nas. Do tega so Švicarji prišli z veliko težavo, saj je bila ta pobuda večkrat na referendumu in tudi večkrat zavržena.

Po svoji tradiciji je švicarska vojska izrazita pehotna armada. V pehotne rekrutne šole gre več kot 40 odstotkov vseh nabornikov. Od drugih je glede na številčnost treba omeniti še protiletalsko obrambo in inženirce.

Teritorialno je švicarska obramba organizirana tako, da mejne brigade varujejo najpomembnejša možna vstopna območja v notranjost. Švicarsko planoto (Mittelland/Plateau) branijo 1., 2. in 4. bojni armadni korpus. Gre za pretežno razmeščeno mehaniziranih enot. Alpsko območje brani 3. gorski armadni korpus. Severne obronke Alp pa branijo posebne utrjene brigade, ki zapirajo najpomembnejše dostope do postojank sredi Alp in prometnic čez njih. Posebne enote so razmeščene na treh strateških trdnjavah, in to v St. Mauriceu ob vходу v dolini reke Röne (Valais), na prelazu Gothard in v Sargansu, se pravi ob vstopnih vratih v notranjost proti Zürichu.

Glavni organizacijski načeli švicarskega vojaškega sistema določata, da mora vsaka vojaška oseba, od najnižje do najvišje, v praksi preskusiti vse predhodne stopnje. Vojaško šolanje je kratko, vendar pogosto. Nabornik dobi vnaprej vso dokumentacijo o vojski, vojaških šolah, svojih dolžnostih in pravicah in o sistemu napredovanja. Nihče ne more postati podoficir ali oficir, če ni prej končal rekrutne šole. Za vzgojo v teh šolah skrbijo poklicni oficirji inštruktorji s pomočjo podoficirjev inštruktorjev.

Tako imenovana naborniška ali rekrutna šola (Rekrutenschule) traja 17 tednov. Po končani rekrutni šoli, ki jo praviloma opravijo v 20. letu starosti, se morajo navadni vojaki v prihodnjih 12 letih zglasiti še osemkrat po 20 dni na vojaške vaje v enotah. Te so praviloma nameščene v domačih kantonih ali v bližini za več kantonov skupaj.

V Švici ni vojaške kariere mimo začetne in vsesplošno obvezne rekrutne šole. Zaradi občasnega pomanjkanja oficirskega kadra v švicarski vojski obstaja tudi zakonska možnost, da izbranega kandidata oficir prisili, da sprejme čin in se dodatno usposablja. Tukaj gre v glavnem za izjemne primere. Do takih pomanjkanj pride predvsem zaradi kritike dela javnosti do vojske, ko pridobivajo pomen v javnih občilih.

Švicarski polkovnik milične vojske, nepoklicni najvišji oficir, ima za seboj 1513 dni vojaškega šolanja in praktičnih vaj. Vsak poklicni švicarski oficir ima svoj predhodni civilni poklic, prav tako njihov policist. Odlika takega kadrovanja starešin je v tem, da ostaja vojaški kader bolj povezan s civilnim življenjem in ljudstvom kot v državah, kjer imajo stalno vojsko in stalni oficirski sestav.

V Švici je zato nemogoče, da bi se vojaški vrh osamosvojil in dvignil nad politično vodstvo. Ne smemo pa misliti, da tudi med vojaškim in civilnim vodstvom ni kdaj neskladij.

Za Švicarje je značilna odprtost, ko gre za vojaške ustanove, kar pa ne pomeni, da nimajo prepovedanih območij, posebej še v gothardskem masivu.

V zvezi z vojaškimi vajami je pomembno omeniti še to, da imajo vojaki praviloma trajno iste starešine, pa čeprav ti napredujejo. S tem se krepijo medčloveški odnosi, enote se mnogo lažje navadijo na medsebojne stike. Vsesplošna obramba obsega poleg vojske in polvojaških služb tudi civilno zaščito (Zivilschutz) in gospodarsko obrambo (Wirtschaftliche Kriegsvorsorge).

Oficirska združenja so v večjih kantonih stara tudi več kot 150 let. Švicarji praznujejo več jubilejev, ki jih pa znajo spremeniti v velike politične mitinge z udeležbo pomembnih najuglednejših gostov v civilu in v uniformah.

V okviru pojma civilne zaščite Švicarji tudi skrbijo oziroma so jim naložene obveznosti, da imajo posamezni državljani v svojem gospodinjstvu kot tudi v trgovinskih organizacijah trajno visoke zaloge blaga.

Švicarskemu kmetu država vzdržuje tudi cene in druge možnosti kmetovanja brez ekonomske utemeljitve, če so ti izključno obrambnega pomena. Primer: Med mojim službovanjem je kmet dobil 2 CHF dodatka za kilogram pridelane pšenice, katerega cena je bila takrat malo pod dva franka.

Švicar je potomec Viljema Tella in kot tak je in mora biti čim boljši strelec. Že pred tem, ko z 20. letom obleče vojaško uniformo in dobi v trajno uporabo puško, uniformo in vso potrebno opremo, je v kakšni strelski zvezi oziroma društvu. Navajanje mladih ljudi na puško je prav tako obrambne narave.

Sodobna vojska ne more brez sodobne oborožitve, čeprav je samo obrambne narave. Švicarska armada ima večkrat, lahko bi rekli skoraj stalno na dnevnem redu vprašanja, katera sodobna oborožitev bi bila nujno potrebna za opravljanje njenih temeljnih nalog, hkrati bi naj bila tudi zastrašujočega pomena (da je ne bi kdo upal napasti). Pri tem se pojavi nov problem, finance.

Večina Švicarjev podpira armado, ki uživa velik ugled, zlasti v nemškem delu Švice, vendar je vsega konec, ko armada izbere neko območje, npr. slabo zemljišče, ki ni uporabno za uspešno kmetovanje, da bi ga uporabili za vojaški poligon ali za vojaške vaje. Lastnik kmet, kljub temu da nima od tistega zemljišča nobene koristi, zažene vik in krik proti načrtovanemu poligonu.

Zelo hitro se najdejo varuhi okolja in drugi, ki stvar spolitizirajo, in protestni letaki po vsej Švici, pa čeprav samo proti spreminjanju namembnosti idiličnega gnezdišča ptičev.

7.3. Policija

Zvezni urad za policijo sodi v Ministrstvo za pravosodje in policijo ter vodi službo za identifikacijo oseb, centralni register, sistem RIPOL in zasledovanje storilcev kaznivih dejanj za vso deželo. Odgovoren je za vzpostavitev pravic do igralnic in orožja. Skrbi za izvajanje veljavnega zakona o igralnicah in loterijah kot tudi uredbe v zvezi s švicarskimi potnimi listi in osebnimi izkaznicami.

Urad je pristojen za socialno skrb zdomcev in obdeluje zadeve iskalcev državljanstva. Daje in zagotavlja mednarodnopravno pomoč in obdeluje vprašanja o izročitvah. Švicarskega državljana prav tako kot pri nas ni dovoljeno izročiti drugi državi, bodisi da gre za kaznivo dejanje ali drugo, kar je zagotovljeno v ustavi. Pripravlja mednarodne konvencije, sporazume kot tudi mednarodne odloke za ta področja in vodi centralni mednarodni biro Interpola. Osrednje službe zatirajo organizirani kriminal, mamila, ponarejanje denarja kot tudi prostitucijo. In na koncu urad skrbi še za pravni red ter uresničevanje zakonov za cestni promet.

Za tipično policijsko organizacijo in njeno zakonodajo so kantoni pristojni posamezno. Policija v kantonu lahko samostojno sklepa dogovore in pogodbe s tujimi policijskimi predstavniki, vendar to ne sme biti v škodo drugim kantonom (zapisano v zvezni ustavi).

Zvezni urad ima pristojnosti tudi za reševanje tujske problematike t.i. policija za tujce (Fremdenpolizei), o kateri bo več omenjeno pod točko begunci - azil.

Kantonska policija je stara toliko kot švicarska konfederacija. V Švici je tako 26 različnih kantonskih policij. Za izobraževanje, organizacijo dela in opremljanje policije skrbi kanton.

Posamezni kantoni imajo stalno število policistov (npr. v kantonu Zürich 2000, v kantonu Aarau pa le 20). Poleg kantonske policije imajo policijo še na občinski in mestni ravni. Mestna policija je podobno kot pri nas mestna straža. Mestna policija opravlja naloge in izvaja pooblastila, ki jih nanje prenese kantonska policija. Ponekod opravlja skoraj vse naloge (npr. v Bernu), drugod pa le ozko določene (npr. v Luzernu ali Thurgauu samo mirujoči promet). V nekaterih kantonih pa mestne policije sploh nimajo (Neuchatel).

Državna policija lahko opravlja samo tiste naloge, ki so ji naložene z ustavo in so skupnega pomena za vso državo. Te so:

- državna zaščita (varnost), (obveščevalna in kontraobveščevalna služba),
- organizirani kriminal (mamila, orožje, ponarejeni denar),

- varovanje meje (delo na mejnih prehodih in na zeleni meji).

Kljub raznolikosti organizacije policije je njihovo medsebojno usklajevanje zelo dobro. K dobremu sodelovanju prispevajo skupni dogovori, razgovori in srečanja.

Policija je v kantonu tudi politično zastopana, saj je komandant kantonske policije član kantonske vlade (kot notranji minister " v malem "). Delavci policije ne smejo biti člani političnih strank. Policija se financira iz kantonskega proračuna. Policistov povprečni mesečni dohodek znaša 4500 CHF, plača policijskega šefa (kot pri nas inšpektorja ali načelnika službe) je 9500 CHF.

Ne poznajo dodatka za delo v posebnih razmerah. To pomeni, da med letom ne prejemajo dodatkov za nočne, nedeljske ali praznične ure. Vsi policisti, razen šefov, dobijo ob koncu leta pavšalno odškodnino v višini 7000 CHF.

Pri njih je tedenska delovna obveznost 43 ur, 45 minut in čas malice se ne šteje v delovno obveznost. Vsak policist je prost vsaj dva konca tedna v mesecu, preostala dva pa dela v soboto ali v nedeljo. Imajo mesečne razporede dela. Sredi meseca se sestavi raspored dela za naslednji mesec. Dopusta imajo štiri tedne, vključno s sobotami in nedeljami. Po petdesetem letu starosti jim pripada pet tednov letnega dopusta. Po desetih letih dela v policiji lahko policist za nagrado izbira med dvema tednoma dopusta ali polovico mesečnega dohodka.

Ta nagrada se nato ponavlja vsakih pet let. Švicarski policisti lahko imajo brado. Skoraj vsi policisti so včlanjeni v društva kantonskih policij (podobno kot pri nas policijski sindikat). Društvo svojim članom omogoča poklicno in socialno varstvo.

Primer kantona Thurgau, kjer imajo v kraju Thurgau osrednjo kantonsko policijo (kot pri nas PU) z vsemi drugimi službami in tremi vrstami posebnih operativnih enot; kriminalistična, prometna ter jezerska policija. V tem kantonu, ki ima okrog dvesto tisoč prebivalcev na 100 km² površine, imajo še 8 večjih in 30 manjših policijskih postaj. Te PP štejejo od enega do 20 policistov.

Varnostno problematiko obvladujejo z okoli 300 policisti. Zasedenost PP je nekoliko večja od predpisane. V osrednji kantonski policiji je 150 policistov, drugih 150 pa je na PP in izpostavah. Policijske kadre šolajo v kantonih - kantonski policiji. Srednje policijske šole nimajo.

Šolanje v kantonski policiji traja 1 leto in se dopolnjuje s prakso na terenu. Predavatelji so predstojniki posameznih zvrsti policij in oddelkov. V Zürichu imajo policijsko akademijo, centralno za vso državo. Višješolskega ali visokošolskega študija ne poznajo, vsak se šola na svoje stroške.

Povprečna starost kantonske policije Thurgau je 30 let. Imajo tudi 12 policistk, ki v glavnem nadzorujejo cestni promet. Beneficirane delovne dobe ne poznajo in s 60 leti lahko gredo v pokoj, s 65 leti pa se morajo upokojiti.

V kantonski policiji se lahko zaposli švicarski državljan pod pogoji:

- starost od 23 do 27 let,
- uspešno končana srednja šola,
- odsluženi vojaški rok,
- psihofizična sposobnost,
- nekaznovanost,
- državljanstvo Švice.

Splošne policijske enote v kantonu Thurgau so razdrobljene, saj jih je kar 38. V njih je zaposlenih od 1 do 20 policistov. Vse enote so hierarhično vezane na kantonsko policijo, vodi jih en šef s svojim namestnikom. Inšpektorata policije na ravni regije ne poznajo, nadzor je linijski. Vsako policijsko postajo vodi en nižji oficir, pod njegovo vodstvo spada tudi določeno število oddelkov in izpostav. V vsaki občini imajo mestnega sodnika (pri nas sodnika za prekrške, s tem da ima mestni sodnik nekaj pristojnosti glede lažjih kaznivih dejanj).

Splošna policija opravlja vse posle, pri hujših dejanjih (prometne nezgode, kaznivega dejanja) se vključijo posebne enote.

Policisti so oboroženi s pištolami tipa Sig sauer, kal. 9 mm kratki, z nabojnikom, v katerem je 15 nabojev, v službenih vozilih pa imajo še puško Heckler Koch. V zadnjih nekaj letih ni bilo napada na policista. Na PP nimajo klasičnega dežurstva (tako kot pri nas). Podnevi je tam prisoten policist, ki sprejema stranke. Ponoči se vse policijske postaje zaklenejo, telefonske linije se vežejo na operativni kantonski center. Celotno problematiko v omenjenem kantonu obvladujejo v nočnem času štiri patrolje, ki jih sestavljata po dva policista. Te patrolje dobivajo naloge po operativnem kantonskem centru, ki jih tudi vodi in nadzoruje.

Policisti po končani službi ne pišejo poročil o opravljenem delu, temveč samo uradne akte. Policisti en teden delajo na področju prometne varnosti, naslednji teden na področju kriminalitete in tretji teden opravljajo delo v zvezi s tujci. S takšnim načinom dela želijo doseči, da so policisti v stiku z vsemi vrstami policijskih opravil.

Kriminalistična policija je podobno organizirana kot pri nas. Imajo oddelke, ki so specializirani za raziskovanje različnih vrst kriminala. Raziskovanje kaznivega dejanja je razdeljeno na tri faze:

- a) raziskovanje kaznivega dejanja in iskanje storilca KD,
- b) obdelava storilca,
- c) pisanje aktov in izročitev storilca pristojnemu organu.

Vse faze opravljajo različne skupine kriminalistov, kar pomeni, da zadeve od začetka do konca ne raziskuje en kriminalist. V letu 1992 so v omenjenem kantonu obravnavali 8000 kaznivih dejanj, od tega 4500 tatvin in 1300 vlomnih tatvin. V kriminalistični policiji dela 54 kriminalistov.

V kriminalistični policiji imajo tudi pet žensk, ki delajo predvsem z mladoletniki in otroki. Veliko truda posvečajo preventivnemu delovanju (v javnih občilih, izdajajo brošure, svetujejo občanom in jim na dom pošiljajo opozorilne letake).

Prometno policijo sestavljajo štiri oddelki:

1. oddelek prometne službe na avtocesti,
2. oddelek nadzorne službe na drugih cestah,
3. oddelek inštruktažne službe,
4. oddelek strokovne službe.

Prometna policija kantona Thurgau šteje 56 policistov, od tega jih je 8 v pisarni. Policisti vse zadeve pišejo sami na pisalne stroje. Promet nadzirajo predvsem s patroljnim delom, pri čemer pogosto uporabljajo civilne patrolje. Večina njihovih službenih vozil je znamke Volvo, ki se je pri njih izkazala kot najprimernejša in najtrpežnejša. Za delo na avtocestah pa uporabljajo močnejša vozila znamke Opel. Predvsem delujejo preventivno ter opravljajo podobne naloge kot pri nas. Alkotest pri njih ni dokaz v postopku, ampak je treba voznika ob pozitivnem preizkusu vedno odpeljati na odvzem krvi in urina. Če voznika tretjič dobijo pri vožnji pod vplivom alkohola, je kaznovan z zaporno kaznijo. Policija si mora ogledati vse prometne nezgode, pri katerih so nastale telesne poškodbe, kot tudi tiste, za katere jih pokličejo občani.

Jezerska policija na Bodenskem jezeru šteje 15 policistov, od tega jih je 12 posebej izurjenih za potapljanje. Imajo na razpolago vso najmodernejšo opremo. Zanimiv je status tega jezera. Vse tri države: Švica, Avstrija in Nemčija imajo enako pravico nadzora nad jezerom. Drugače povedano, jezerske policije omenjenih treh držav lahko nadzorujejo kateri koli del vodne površine jezera. Jezerska policija ima podobne naloge kot naša pomorska policija. Največ pozornosti posvečajo ekologiji.

Mejna policija oziroma varovanje meje je v pristojnosti države in ne kantona. Na mejnih prehodih je državna policija, ki spada pod ministrstvo za finance s sedežem v Bernu. Na meji imajo samo eno službo in ne poznajo delitve dela med carino in policijo. Celotna država je razdeljena na šest carinskih območij.

Na mejnih prehodih opravljajo selektivni nadzor, pri katerem se kolona vozil ne ustavlja, temveč počasi pelje skozi območje mejnega prehoda. Ne smemo pa misliti, da to velja za vse državljane oziroma za vsa tuja vozila.

Če se boste v Švico peljali npr.: čez mejni prehod Como - Chiasso, vas bodo glede na registracijo (ker ste iz nekdanje SFRJ) zagotovo ustavili in vam vozilo pregledali ter vam odredili, da kupite nalepko za 40 CHF (sedaj nekaj več), ki bo nadomestila kasnejše plačevanje predorov in avtocest.

Švicarji namreč ne poznajo cestninskih postaj, kjer bi pobirali cestno takso tako kot pri nas, pa še veliko cenejše je zanje in za obiskovalca.

Na zeleni meji delajo predvsem v civilu s sistemom patroljnega dela, opazovalno službo, z opazovalnicami. Zaradi vse večjega problema migracije razmišljajo o pomoči vojske pri varovanju državne meje, kar se že uveljavlja.

Podobno kot pri nas imajo še posebno policijsko enoto, enoto na sklic. V njej je 180 policistov, ki so obvezniki v tej enoti do 45. leta starosti. Njihova osnovna naloga je boj proti terorizmu, akcije prijetja nevarnega storilca in zavarovanje premoženja ob demonstracijah. Imenujejo jih grenadirji. Vaje imajo enkrat mesečno ves dan in trikrat v letu po 2 do 3 dni. Urijo jih posebej usposobljeni inštruktorji iz kantonske policijske šole.

Imajo najmodernejšo oborožitev tipa Heckler Koch ter puške vseh mogočih izvedb in vso potrebno opremo, skladiščeno na enem kraju.

Kantonska policija (oddelek pri posebni enoti) izdaja dovoljenja za nošenje orožja in dovoljenja za opravljanje detektivske dejavnosti (opravlja tudi urjenje in izpite).

7.4. Tujci in delovna sila

Problem s tujci je star toliko kot sama Švica. Že ob sami osamosvojitvi (zaprisežnikov) nasproti tujim fevdalcem in vladarjem je švicarsko ozemlje postalo pribežališče preganjanih.

Švica ima v sedanjem času nekaj čez 1,200.000 tujcev. Švicarska zgodovina je bolj znana po politični emigraciji, kasneje pa po novejši, ekonomski, čeprav politične nikakor ne smemo spregledati, zlasti še po osamosvojitvi držav vzhodnega bloka in SFRJ.

Sredi prejšnjega stoletja se je Švica začela naglo vključevati v industrializacijo. V tovarne Basla, Züricha, Lausanne in Schaffhausna so prihajali delavci iz bližnjih držav in okolice. To je bilo obdobje gradnje železnic, predorov in drugo. Švica je tako že proti koncu stoletja postala največja emigracijska država. Eni delavci so odšli, drugi prišli. V industrijskih središčih nemške Švice se je nenehno povečevalo število Nemcev, od fizičnih delavcev ter vse do inženirjev in direktorjev tovarn.

Strah in sovraštvo do tujcev so med Švicarji (tako pravi večina piscev o tej državi) povzročili zlasti Nemci. Švica ob prihodu velikega števila tujcev ni imela vse potrebne infrastrukture; od stanovanj do šol, trgovin ipd. Za Švicarje je bilo najhujše to, da tujci niso hoteli prostovoljno oditi iz države. Večina se jih je hotela tam stalno naseliti. Tujci so začeli odpirati svoje trgovine, gostilne, delavnice in podobno.

Zvezni vladi ni preostalo drugega, kot da je z Zakonom o tujcih omejila zaposlovanje tujih delavcev. Gre za letno odobritev določenega števila (kvote tujih delavcev) po kantonih.

V novejšem času so za Švico pomembni predvsem visokokvalificirani delavci, saj jih ni treba šolati in zanje namenjati finančnih sredstev.

V letu 1993 so v Švici začeli veljati poostreni predpisi glede zaposlovanja tujcev. Pri tem so prizadeti predvsem tisti delavci, ki nimajo trajnega dovoljenja za delo ali vsaj vize B. Ti delavci spadajo v neugodno tretjo skupino.

7.5. Begunci in azil

Omeniti je treba vlogo Zveznega urada za begunce, ki vodi register iskalcev azila, porazdeljuje te na kantone in odloča o priznanju statusa begunca in azila. Nadzoruje mejne prehode pri zavrnitvi iskalcev azila in daje oziroma odobri individualno pomoč pri vrnitvah. Urad organizira sprejem skupin beguncev in poskrbi preko socialnega skrbstva za njihovo začasno oskrbo in nastanitev. Javnosti daje informacije o politiki azila in politiki beguncev in zagotavlja koordinacijo v zvezi s tem med "zvezo" in kantoni ter zasebnimi socialnimi ustanovami. Glede vprašanja odobritve statusa azila je komisija, ki to področje ureja, podrejena oddelku EJPD za pravosodje in policijo.

Kot sodniški upravni organ, neodvisno od zvezne uprave in parlamenta, odloča o pritožbah proti odločitvam Zveznega urada za begunce v postopku za pridobitev azila. Vstop, izstop ter bivanje in naseljevanje tujcev so po zakonu v pristojnosti zveznih oblasti. Kantoni odločajo po zvezni zakonodaji o bivanju in naseljevanju tujcev.

Zveza je pristojna za odločanje; o kantonalnih dovoljenjih za podaljšano bivanje, za naselitev in o tolerančnih dovoljenjih, o kršitvah meddržavnih pogodb o naseljevanju, o kantonalnih sklepih o izgonu, z veljavnostjo za celotno območje konfederacije in o zavrnitvi prošenj za azil.

Švicarski temeljni zakon, ki ureja vprašanja tujcev, je iz leta 1931. Tudi današnje odločbe, ki jih izdajajo v zvezi z zadevami tujcev, se sklicujejo nanj, z upoštevanjem novejših vladnih odlokov, ki zadevajo izvajanje členov omenjenega Zakona o tujcih.

Vsakega tujega državljana nadzira posebna policija za tujce (Fremdenpolizei). Vsak, ki želi v Švici bivati dalj časa ali delati, mora prej dobiti dovoljenje kantonalne policije za tujce. Tisti tujec, ki išče azil, mora svojo prošnjo vložiti pri kantonalni policiji za tujce, v glavnem tam, kjer vstopi v državo.

Kantonalna policija za tujce mora najprej iskalca azila zaslišati, v vsakem primeru pa sprejeti njegov zahtevek. Zadevo je treba potem predati v dokončno presojo zveznemu uradu za vprašanje policije v Bernu.

Od zvezne administracije pa je odvisno, kako dolgo bo tujec čakal na odločbo. Tujca po mednarodnih načelih ni dovoljeno predati državi, iz katere je zbežal in v kateri bi imel posledice že samo zaradi tega, ker je iskal azil. Švicarji ne odobrijo azila tistemu, ki je že iskal azil v kakšni drugi državi ali kjer ima sorodnike, zveze in bi si tam moral najprej poiskati zatočišče.

Švicarska policija pa včasih kljub temu vrača begunce v države, od koder so prišli, vendar le tiste, ki ne spadajo v prejšnjem odstavku navedeno skupino, bodisi da gre za ekonomske emigrante, kriminalce in druge, ki bi pod krinko azila (političnega preganjanja v svoji državi) želeli dobiti v Švici azil in se tako izogniti kazenskemu pregonu v svoji državi ali drugod.

8. SKLEP

V diplomski nalogi opisana področja dajejo bralcu pregled nad oblikovanostjo in delovanjem švicarskega političnega in upravnega sistema. Ob koncu diplomskega dela, glede na raziskavo posameznih področij, lahko potrdim prvotno postavljeno hipotezo: »Glede na zgodovinski razvoj in nastanek Švice jo uvrščamo med posebne države, vključujoč njen politični in upravni sistem«. Razmerje med vlado in parlamentom potrjuje drugo hipotezo, ko kljub veliki odvisnosti eksekutive od legislative in pogosti uporabi referendumov ne zmanjšuje učinkovitosti političnega sistema, temveč nasprotno, to še povečuje politično stabilnost te države.

Nekatere posebnosti:

- začetki njenega nastanka kot posebne državne »tvorbe« spadajo v daljno leto 1291,
- njen skupščinski (konventni) sistem se razlikuje od znanih bivših socialističnih držav, tudi bivše SFR Jugoslavije,
- Skupščina je izraz suverenosti ljudstva in je najvišji organ oblasti – sestavljena iz dveh domov, ki sta si enakopravna in ne moreta drug drugega razpustiti,
- poseben odnos med legislativo in eksekutivo, ko Zvezni svet kot izvršno telo pripravlja zakone, predloge, ki jih pošilja Skupščini, tudi če jih ta ne sprejme ni posledic za Zvezni svet. Ko je enkrat Zvezni svet izvoljen ga Skupščina ne more odstaviti, ZS pa ne Skupščine,
- v Švici opravlja ZS funkcijo kolektivnega šefa države, predsednik ZS je predsednik Konfederacije Švice za dobo enega leta in ne more biti ponovno izvoljen na isto funkcijo,
- ZS nima pravice veta, če tudi predlog ZS ni sprejet člani ZS ostanejo na svojem mestu, v parlamentarnih sistemih je za spremembo politike potrebno zamenjati ljudi, politike, v Švici pa isti ljudje izvajajo različne politike, ni opozicije,
- švicarski parlament je nepoklicne narave, kar ni značilno za ostale parlamentarne sisteme,
- posebnost zakonodajnega postopka – sprejet zakon potrjuje »suveren« na referendumu (fakultativni – ljudsko glasovanje po zakonu, obligatorni – po določbi ustave),
- zastopanost štirih glavnih strank v ZS po določenem ključu; 2-2-2-1, zastopanost vseh treh jezikovnih skupnosti (nemško, francosko in italijansko) po ključu 4-2-1, nobena od omenjenih strank nima večine v parlamentu – odloča večina,
- večji del oblasti je osredotočen v kantonih, kateri so v odnosu do zveze izredno močni saj lahko celo sklepajo mednarodne pogodbe, določajo svojo lokalno samoupravo, volilni sistem, jezik in kulturo, šolstvo in drugo,
- različne obdavčitve po kantonih – razne različne kvote,
- občina je osnova za razvoj demokracije – urejenost lokalne samouprave, ki ima svoj parlament, skupščino, vlado, občinsko pisarno in upravo,
- življenje v enotnosti in enotnost v mnogovrstnosti – zavarovanje manjšin,
- državljanstvo kantona in ne zveze – konfederacije.

- izredno razvita neposredna demokracija (referendum, ljudska iniciativa, pravica do peticije), ki se uporablja na vseh nivojih – zveznem, kantonih in lokalnih skupnostih.

Tudi za nepoznavalca politike in podrobnejše zgodovine Švice je ta država primer ali vzgled za stabilnost, neodvisnost in nevtralnost. Kultura sožitja različnosti utrjuje veliko stabilnost Švice. V času ko je leta 1991 razpadla Jugoslavija, je Švica slavila 700 let svojega obstoja. Švicarji so se in se še vedno držijo bolj zase, saj se bojijo, da bi predvsem s članstvom v EU izgubili svoj tako pomemben del suverenosti in neposredne demokracije, rajši ostajajo na svojih lastnih zgodovinskih izkušnjah, na sedanje globalne spremembe gledajo z nezaupanjem. Švica bi postala z vključitvijo v EU manj pomembna, ne bi bila samostojna in nevtralna država, poznana vsem po znanih dobrinah, bila bi država kjer o njej odločajo birokrati, ki so odtujeni od ljudstva »suverena«. Švica, ki jo poznam, ne bi bila več Švica v širšem pomenu. V času dela in bivanja med Švicarji sem spoznal njihovo popolnoma drugačno miselnost in kulturo, kot je pri nas. Od Švicarjev bi se lahko veliko naučili, čeprav imajo oni veliko prednosti, katere zaenkrat uspešno uporabljajo v sodobni mednarodni skupnosti.

Švicarsko državljanstvo se zelo težko pridobi, povsem drugače, liberalno podeljuje državljanstva Slovenija.

V nekaterih delih lahko švicarski upravni sistem primerjamo z našim, tudi ko gre za nadzor nad delovanjem državne uprave. Pri švicarskem nadzoru državne uprave poznajo notranji nadzor nad delovanjem državne uprave; parlamentarne preiskovalne komisije in varuha človekovih pravic (ombudsman), ki dobiva čedalje pomembnejšo vlogo.

Švica kot posebna zgodovinska tvorba je imela v svojem sedemstoletnem razvoju svojo značilno pot, tako da nekatere systemske rešitve delovanja njihove državne uprave lahko vnesemo v naš upravni sistem, druge pa ne. Glede na moje dvajsetletne delovne izkušnje v MNZ – POLICIJI (do leta 2000) navajam primer, ko prenos direktnega modela ni v celoti primeren za naše okolje.

Gre za primer projekta Javne varnosti v Sloveniji, ko smo nekatere policijske oddelke v državi preprosto ukinili in jih nadomestili s policijskimi pisarnami, ki so v funkciji le nekaj ur na teden. Policijske pisarne, tako kot je to v Švici, pri nas ne morejo nadomestiti nekaterih PO (policijskih oddelkov), še posebej ne tam, kjer je veliko ljudi in veliko kriminalne problematike ter deviantnih pojavov.

Poseganje države v gospodarstvo in na druga področja družbenega življenja se neprenehoma širi že od konca devetnajstega stoletja. Zaradi tega se večja tudi obseg izvršilnih organov državne uprave. Cilj, ki ga državni uradi zasledujejo, je v glavnem izvajanje ekonomske politike države.

Cilji, ki jih zasledujejo državni uradniki, pa se s cilji urada včasih tudi ne ujemajo. Zato imamo v naš upravni sistem vključene določene mehanizme za merjenje učinkovitosti in zakonitosti delovanja državnih uradnikov.

Menim, da je treba zgraditi ustrezen sistem spodbud in odgovornosti, ki bi uradnike spodbujal k izpolnjevanju ciljev urada in končno tudi za to, za kar jih družba plačuje. Moramo si postaviti vprašanje: Kako naj državljani spoštuje pravne norme, če jih država oziroma tisti, ki jih sprejema in predpisuje prvi, ne spoštuje in da ne govorimo o raznih vse bolj uveljavljenih privilegijih in zvezah?

Med mojim službovanjem v DKP v Bernu sem se od Švicarjev mnogo naučil. Za učinkovito delovanje državne uprave je treba v prvi vrsti zagotoviti uresničevanje in spoštovanje načela zakonitosti in enakopravnosti v praksi in onemogočiti razmah birokratskega obnašanja in delovanja posameznikov. Naj končam s Tullockovo mislijo:

" Mnogi ljudje mislijo, da je človek majhen stroj. Če mu dajo nalogo, jo bo pač opravil popolnoma mehanično. Vendar pa je vsak posameznik osebnost s svojimi osebnimi cilji in ambicijami. Njemu določeno nalogo bo opravil le, če je to najboljša pot za doseganje njegovih ciljev, sicer bo skušal nalogo spremeniti tako, da bo ta bolj v skladu z njegovimi cilji. Stroj pa bo dano navodilo izvršil" (Tullock, 1965, str.32).

9. LITERATURA

1. Schweizerische Bundeskanzlei (1996): Der Bund kurz erklärt, PUSCH, & PULL Communication, Bern.
2. Martin, Fenner, Rudolf, Hadorn (1993): Politszene Schweiz, Lehrmittelverlag des Kantons Basel - Stadt.
3. Anton, Rupnik (1987): Švicarska čarobna formula. Založba Borec, Ljubljana.
4. Jürg, Martin, Gabriel (1993): Das politische System der Schweiz, by Paul Haupt Berne.
5. Josef, Inauen (1995): Schweizer Armee 96, Huber & Co. AG, Frauenfeld.
6. Tullock, Gordon (1965): The Politics of Bureaucracy. Washington D. C. : Public Affairs Press.
7. Žaberl, Miroslav (1993): Revija Policija XIII/3: Organizacija švicarske policije, Ljubljana, Ministrstvo za notranje zadeve R Slovenije.
8. Norbert, Hochreutener (1996): Bürger und Staat. Schweizerische Volksbank Bern.
9. Zajc, Drago (1988): Uprava in demokracija. Teorija in praksa, letnik 25, št. 3/4, str. 505-506.
10. Zajc, Drago (2000): Parlamentarno odločanje. Ljubljana, FDV.
11. Zajc, Drago (1989): Delovanje institucij političnega sistema. Ljubljana, RSS.
12. Brezovšek, Marjan (1991): Teorija in praksa konfederalizma. Ljubljana, RSS.

13. Igor, Kavčič, Franc, Grad (2003): Ustavna ureditev Slovenije. Ljubljana, GV založba.
14. Grad, Franc (2000): Parlament in vlada. Ljubljana, Uri. RS.
15. Rupnik, Janko, Rafael, Cijan, Božo, Grafenauer (1993): Ustavno pravo. Maribor: Pravna fakulteta.
16. Miodrag, Jovičić (1979): Savremeni politički sistemi. Novi Sad.
17. Forsyth, Murrary (1994): Federalism and Confederalism: Brown, Chris (ed).
18. Bowler, Shaun, David M. Farrell, Richard S. Katz (1999): Party Discipline and Parliamentary Government.
19. Hanf, Kenneth, Ben, Soetendorp (1998): Adapting to European Integration, New York: Longman.

10. UPORABLJENI VIRI

1. Handbuch der schweizerischen Bundesversammlung (1993):
Parlamentsdienste Bern.
2. Die schweizerische Bundesversammlung (1992): Parlamentsdienste Bern.
3. Politische Rechte (1994): Parlamentsdienste Bern.
4. Reform der Bundesverfassung (1995): Parlamentsdienste Bern.
5. Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft (1994):
Bundeskanzlei Bern.
6. Das Wirtschaftsleben und die Exportindustrien (1995): Schweizerische
Zentrale für Handelsförderung Lausanne.
7. Die Bundeskanzlei und ihre Aufgaben (1996): Bundeskanzlei Bern.
8. 100 Jahre Eidgenössische Volksinitiative (1991): Bundeskanzlei
Bern.
9. Der Kanton Bern in Zahlen (1996/97): Berner Kantonalbank Bern.
10. Gemeindeordnung Ittigen (1982): Einwohnergemeinde Ittigen.
11. Schweizer Brevir (1997).
12. <http://nato.gov.si>
13. <http://www.eon.si>
14. <http://www.sigov.si>

15. <http://www.zdr-raziskovalcev.si/sgrz.sbra/RTD-Svica.htm>
16. [http://www.sigov.si/mzz/mednarodne _pravne zade/bi/vica.htm](http://www.sigov.si/mzz/mednarodne_pravne_zade/bi/vica.htm)
17. <http://interreg.gov.si>
18. <http://www.interreg.ch/>
19. http://www.interreg.ch/news1103_d.html
20. <http://www.soia.int/>
21. <http://sicris.izum.si>
22. <http://www.cipra.org/>
23. <http://www.parlament.ch/>
24. <http://www.admin.ch/>

11. DODATEK

* *Organizacija zvezne uprave (Bundesverwaltung) po resorjih, departmajih (ministrstvih).* Sestavlja jo sedem departmajev - ministrstev, ki jih vodijo člani Zveznega sveta - Bundesrat.

* Ministrstvo za zunanje zadeve zajema:

- generalni sekretariat,
- konzularno zaščito,
- mednarodno pravo,
- razvojno pomoč,
- DKP v tujini.

* Ministrstvo za notranje zadeve zajema:

- generalni sekretariat,
- zvezni urad za kulturo,
- zvezni arhiv,
- zvezni meteorološki zavod,
- državno biblioteko,
- državni muzej,
- zvezne stavbe,
- gozdarstvo,
- statistiko,
- socialno zavarovanje,
- varstvo okolja,
- šolstvo,
- znanost,
- zvezno športno šolo,
- zvezni šolski svet.

* Ministrstvo za pravosodje in policijo zajema:

- generalni sekretariat,
- pravosodje,
- policijo,
- tujci,
- zvezno tožilstvo,
- zasebno zavarovanje,
- lastnino,
- civilno zaščito,
- prostorsko planiranje,
- totalno revizijo zvezne ustave,
- trgovinski register,
- matično službo,
- državljanstvo,
- pritožni urad,
- merila,
- zvezni urad za begunce.

* Ministrstvo za obrambo zajema:

- generalni sekretariat,
- komisijo za obrambo,
- štab za izobraževanje
- skupino za izobraževanje,
- skupino za generalštabne službe,
- vrhovno poveljstvo,
- topografijo,
- korpuse od 1 do 4,
- proizvodnjo orožja,
- nakup orožja,
- vojaško letalstvo,
- pehoto,
- mehanizirane enote,

- topništvo,
- adjutanturo,
- saniteto,
- vojaški transport,
- zračno obrambo,
- vojaško materialno upravo.

* Ministrstvo za finance zajema:

- generalni sekretariat,
- zvezno finančno upravo,
- zvezni personalni urad,
- zvezno zavarovaln. blagajno,
- zvezno davčno upravo,
- zvezno carinsko upravo,
- zvezno upravo za alkohol,
- zvezno upravo za informatiko,
- zvezno bančno komisijo,
- organizacijsko upravo,
- zvezno finančno kontrolo,
- kovnico denarja.

* Ministrstvo za narodno gospodarstvo zajema:

- generalni sekretariat,
- zunanjo trgovino,
- industrijo, obrt, delo
(BIGA/OFIAMT),
- kmetijske raziskave,
- veterinarstvo,
- vojno gospodarstvo,
- stanovanjsko gospodarstvo,
- kartelno komisijo,
- nadzor cen ter regionalni gospodarski razvoj.

* Ministrstvo za promet in energetiko zajema:

- generalni sekretariat,
- zvezni urad za promet,
- civilno letalstvo,
- vodno gospodarstvo,
- energetiko,
- elektrogospodarstvo,
- gradnjo cest,
- zvezni urad za komunikacije - PTT, železnice (SBB/CFF/FFS).

* ***Direkcije (uprave kantona Bern):***

Direkcija za zdravstveno in socialno skrbstvo zajema:

- generalni sekretariat (z enakopravnimi organizacijskimi enotami),
- kantonalni zdravstveni urad,
- kantonalni lekarniški urad,
- kantonalni laboratorij,
- socialno skrbstvo,
- preventivni urad,
- urad za gradbeništvo, načrtovanje in poklicno izobraževanje,
- urad za finance in poslovno ekonomiko,
- urad za znanstvene analize.

Direkcija za policijo in vojsko zajema:

- generalni sekretariat,
- kantonalno policijo,
- urad za cestni in ladijski promet,
- urad za odvzem prostosti in nadzor,
- urad za policijsko upravo,
- urad za vojaško upravo in vojaško dejavnost,

- urad za zaščito prebivalstva in pomoč pri naravnih in drugih nesrečah,

Direkcija za vzgojo zajema:

- generalni sekretariat,
- urad za otroški vrtec in srednjo šolo,
- urad za poklicno izobraževanje,
- urad za visoke šole,
- urad za izobraževanje učiteljic, učiteljev in odraslih,
- urad za raziskovalno dejavnost na področju izobraževanja,
- urad za kulturo,
- urad za šport,
- urad za finance in administracijo.

Direkcija narodnega gospodarstva zajema:

- generalni sekretariat,
- koordinacijski urad za evropsko integracijo,
- zavarovanje stavb,
- urad za kmetijstvo,
- Bernska ustanova za agrarne kredite,
- urad za gozd in naravo,
- urad za razvoj in znanost,
- družba za pospeševanje bernskega gospodarstva,
- urad za industrijo, obrt in delo.

Direkcija za sodstvo, občino in cerkev zajema:

- generalni sekretariat,
- pooblaščenca za cerkvene zadeve,
- urad za poslovno ekonomiko in nadzor,
- urad za občine in urejanje prostora,
- urad za socialno zavarovanje in ustanova za nadzor,

- kantonalni urad za mladino,
- pravni urad.

Direkcija za finance zajema:

- generalni sekretariat,
- finančno upravo,
- davčno upravo,
- urad za kadre,
- organizacijski urad,
- upravo za nepremičnine,
- finančni nadzor.

Direkcija za gradbeništvo, promet in energijo zajema:

- generalni sekretariat,
- pravni urad,
- geodetski zavod,
- urad za vodno in energetska gospodarstvo,
- urad za javni promet,
- urad za poslovno ekonomiko in organizacijo,
- koordinacijska ustanova za varstvo okolja,
- urad za zaščito voda in gospodarjenja z odpadki,
- urad za nizke gradnje,
- urad za visoke gradnje.

12. PRILOGE

3.1. Parlament (Bundeshaus)

3.2. Svet kantonov (Ständerat)

3.3. Zvezni svet - ministri (Bundesrat)